

БОЖЫМ ШЛЯХАМ

1969
Верасень-
Кастрычнік

Год XVII
№ 5 (116)

ЗЬМЕСТ:

... ДЗЕВА МАРЫЯ, НЕ ПАКІДАЙ НАС! • ЛІТА-
НІЯ ДА НАЙСЬВ. СЭРЦА ЗБАВІЦЕЛЯ • З-ЯЯ
ВАЙНА І КАНЕЦ СЪВЕТУ • ШТО КАЖУЦЬ
ПРА АСТРАНАЎТАЎ • ЛЮРД • НА СЪВЯТОЙ
ЗЯМЛІ • ПРАЎДА ЦІ ХЛУСЬНЯ? • З ЦАРКОЎ-
НАГА ЖЫЩЦЯ • З БЕЛАРУСКАГА ЖЫЩЦЯ •
ПІШГУЦЬ ДА НАС • З ПРАЧЫТАНЫХ
КНІЖАК • ДЛЯ ЦІКАВАСЬЦІ І НАВУКІ • ПА-
ВАЖНЫЯ ЖАРТЫ • ЗВАРОТ ДА ПАВАЖА-
НЫХ ЧЫТАЧОЎ.

ПАДПІСКА «БОЖЫМ ШЛЯХАМ» НА 1968 г.:

У Задзіночаных Штатах Амерыкі — 3 даляры.

У Вялікабрытаніі — 18 шылінгах.

У іншых краінах у суме раўнаважнай 18 англ. шыл.

ЧАСАПІС МОЖНА ЗАКАЗЫВАЦЬ:

У Задзіночаных Штатах:

Mr. Antony Bielenis, 3006 Logan Blvd, Chicago, Ill.
60647, USA.

Mr. B. Danilovich 303 Hovard Str., New Brunswick,
New Jersey, USA.

Mr. G. Gosciejew, 3416, W. 49-th Str. Cleveland 2,
Ohio, USA.

Mr. Ch. Najdziuk, 833 N. Coronado Str. Los Angeles,
Calif, USA.

Mrs. J. Kachanovska, 8 St. Mark's Pl. New York, N. Y.,
USA.

У Канадзе:

Mr. Pituška, 31 Noble Str., Toronto, Ont. Canada.

У Нямеччыне:

Mgr. Ul. Salaviej, 892 Schongau/Lech, Städt. Altersheim,
W. Germany.

У Аўстраліі:

Mr. M. Nikan, 14 Steel Str., Spotswood — Melbourne,
Vic. 14, Australia.

Матар'ялы прызначаныя да друку ў нашым часапісе слаць на адрас:

Rev. J. Hermanovič, MARIAN HOUSE,
HOLDEN AVENUE, LONDON, N. 12. Gt. Britain.

УВАГА: Адрес просім пісаць з усімі знакамі — N. 12. азначае North, а не нумар.

ON GOD'S HIGHWAY

Year XVII September—October № 5 (116)

1969

MARIAN HOUSE, HOLDEN AVE, LONDON, N. 12.
E N G L A N D

БОЖЫМ ШЛЯХАМ

Год XVII

ВЕРАСЕНЬ—КАСТРЫЧНИК

№ 5 (116)

Мікола Гусоўскі

„...Дзева Марыя, не пакідай нас...“

Боская Маці, прачыстая Дзева Марыя,
Чуеш імя сваё ў песні і бачыши, напэўна,
Як затрымцела ад страху рука
[вершатворцы?]
Раб твой пакорлівы слёзную гэтую малітву
Шле да цябе, баючыся: а можа ня прымеш?
Можа маўчаць і цярпець? Я ў душы адчуваю:
Вартая ты не малітвы раба, а харалу
Цэлага съвету зямнога — людзей і
[стварэнньня] —
І велічаньня, і славы Ты варта таксама.
Я ж ці знайду і ці выймаўлю вуснамі ўзнёсла
Слова-зваротак, тваю не прынізіўши
[годнасць].
Знаю, што ты міласэрная, добрая Маці —
Ты мне даруеш, і я з васкавою свячою
Перад табою, святой Багародзіцай, кленчу.
Бледны, прыгнечаны ношай грахой сваіх
[цяжкіх],
Вусень-чарвяк падбірае будзённыя слова
У гэта маленъне і шчэ спадзяеца, што
[зможа
Вымаліць краю Тваю абарону-спагаду.
О, заступіся за нас! Праз любоў к Чалавеку
Бацька наш Бог і абраў цябе сам, і паставіў
Першай заступніцай любу, і Ты заступіся.
Як птушаняты ў нягоду пад матына
[крылы],
Так пад Тваю абарону і мы уцякаем.
Хай хто пакрыўдзіць дзіця, і малое заплача —
Маці ж прыгорне крывінку сваю і
[сущешніць].
Ты — наша маці-заступніца, мы — твае дзеци,
Крыўдзяць, цкуюць нас і ганьбяць — утры
[наши сълёзы]
О, міласэрная ўцешніца, Дзева Марыя,
Не пакідай нас, прымі гэтую скаргу-малітву.
Кінь свой спагадлівы позірк на нашы
[палеткі] —
Гоні і ляды, што скроў здратаваны і зъбіты
Коньмі татарскімі, коламі іхніх абозаў.
Бачыши, якія бясчынствы дазволены лёсам
Ворагу нашаму? Сёння страшэнныя здзекі
Чыніць ён з нас, хрысьціян, што адзінае
[веры]

З Сынам Тваім, міралюбных і прагнучых
[міру!]
Нашым князям, што ў сваіх міжусобіцах
[розум]
Нашай крывёй замуцілі, падай на пахмелльле
Мысъляў і ўчынкаў цвярозасць, вярні
[раўнавагу]
Мудрых дзяржжаўцаў, напомні пра іх абавязкі,
Гэтак злачынна забытыя, — карай напомні!
Съвет вар'яцее, і ўсе яны ў гэтым вар'яцтве
Шкуру ягня накідаюць на воўчыя ляпы.
Ім без твайго настаўленъня, прамудрая Дзева,
Думка ня прыйдзе, што трэба за разум
[узяцца].
Дзе ім убачыць з харомаў, як з хатаў
[вясковых]
Гоняць бічамі галоту ў палон на пакуты!
Стань загародай на бітых шляхах і гасцінцах,
Вартай памежнай між воляй нароодаў і
[рабствам],
Час не чакае, бо тыссячы душаў няявінных
Гінуць пры кожным уздыху ліхіх
[супастатаў].
Папскі прастол Адрыяна і съвет хрысьціян-
[ства]
Заклікам боскім згуртуй, апалчы супраць
[турак].
Хай накіруюць па ветры свае каравелы
І перахопяць мячы, што варожасцю ўзняты.
Хай гэты съвет пад харугвамі боскае волі
Вочы пратрэ і съляпым, і дурным і пакажа,
Дзе небасъпека і съмерць. І няхай вінаватых
Так пакарае няўмольна ўладай закона,
Каб пасълядоўнік, стырна не ўпускаючи
[ўлады],
Нашую зброю скрыжоўваў са зброяй
[варожай]
Толькі за праўду, са штырай адданасцю
[справе]
Мужа дзяржжаўнага вёў каравелу дзяржавы
Курсам рашучым праз буры і хаос сусъветны!

УВАГА: З паэм «Песьня пра зубра», якая ў лацінскім арыгінале выйшла з друку ў Кракаве ў 1523 г.
Пераклаў Язэп Семяжон. (ПОЛЫМЯ, чэрвень 1969).

Літанія да Найсв. Сэрца Збавіцеля

Пра чалавека добра га і шчырага кажуць:
— Гэта душа-чалавек! — А калі хочам яшчэ
больш яго пахваліць, кажам: — Гэта — зала-
тоте сэрца!

Мы пад словам с эрца разумеем ня той
мяшочак крыўі, які пампую-пераганяе кроў
на ўсім целе, але гэтым азначаем вартасць
чалавека, што ён плянаваў зрабіць у жыцці
і што сапраўды выкананаў, асабліва, што пе-
рацярпей.

На такім паняцьці сэрца збудавана набажэн-
ства да Найсвяцейшага Сэрца Хрыстовага і
гэта спэцыяльна выказана ў цудоўнай ЛІТА-
НІИ.

«Літанія» — слова грэцкае — «літанэя» і
значыць — «упрашальная, настойлівая ма-
літва».

Як і іншыя літаніі і гэтая літанія да Сэрца
Збавіцеля пачынаецца грэцкімі просьбамі:
«Кірые, элейсон!», «Хрыстэ, елейсон!» Пане-
Госпадзе, зъмілуйся-зжалься!» Так зъвярта-
емся да Другое Асобы Святой Тройцы, Ісу-
са Хрыста, каб аказаў, як Збавіцель, сваю
добрасть і ласкавасць для нас грэшных. І
яшчэ раз клічам у Хрыста ласкавасці, калі
паўтараем: «Хрыстэ, услыш нас! Хрыстэ, па-
слушай нас!»

Тады зъвяртаемся да кожнае Асобы Свя-
той Тройцы з той самай просьбай міласэрдзя
«Зжалься над намі!»

Нарэшце, скончыўшы прыгатаваньне, пры-
ступаем да самай Літаніі. Яна складаецца з
33-х клічаў да Збавіцеля — на памятку 33-х
гадоў Христовага жыцця на зямлі і назы-
ваем: «Сэрца Езуса!»

(Тут увага: Христовае Імя кожны народ
вымаўляе посвойму: італьянцы кажуць
«Джэзу», французы — «Жэзю», англічане —
«Джызас», гішпанцы — «Хэзус», па стара-жы-
доўску — «Ешуа»; а праваслаўныя беларусы
(з грэцкага) — «Іесус» і каталікі беларусы (з
лацінскага) — «Езус». Дык як-жа будзе най-
лепей? А ўсё роўна, абы толькі пабожна ма-
ліцца!).

Першыя тры выклікі адносяцца да Езуса
як Божага Сына і Сына Чалавечага — Най-
свяцейшага Дзевы Марыі. І з гэтага бачым,
у якім Бязъмерным Маестаце б'еца Христово-
вае Сэрца! Гэта — сапраўдны «Дом Божы»
і «Прыбытак Найвышэйшага», і «Нябесная
Брама». Значыць, у Ім прыбывае Сам Бог —

гэта ёсьць Божая Святыня, а для нас шы-
рока адчыненая Брама да неба.

У наступных трох просьбах гаворыцца пра
гарачую любоў Хрыста да Бога і людзей,

якой абыймае ўесь сьвет, годны і нягодны.
— Далей выказваюцца выдатныя цноты
Христовага Сэрца — справядлівасць, доб-
расць і любоў дый наагул Ён ёсьць «Глы-
біня-Бяздоньне ўсялякіх цнотаў!», а таму
ёсьць годны найвышэйшае хвалы.

І далей яшчэ: Христос, як Валадар і цэнтр
усіх сэрцаў, уключае ў Сябе ўсе скарбы-ба-
гацьце мудрасці і веды, бо ў Ім прыбывае
ўся поўня боскасці, а дзеля таго Нябесны
Айцец «упадабаў Сабе» вельмі свайго Сына,
Бога-Чалавека. А з гэтае «поўні боскасці»
мы бяром сабе ўсё найлепшае і на зямлі і ў
небе, абы толькі, каб мы не тварылі сабе
перашкоды сваімі грахамі!

Ды і то, калі ведаем, што «Христос бязъ-
мерна цярпіў і вялікага міласэрдзя» і што
бязъмерна «шчодры для ўсіх, хто да Яго
прыбягае, і што Ён ёсьць «Крыніца жыцця
і Святасці», дык мы, нават грэшнікі, знай-
дзем у Ім ласку Міласэрдзя!

Доказам гэтага ёсьць, як паказвае дальш
літанія, ўсё тое, што выцярпеў дзеля грэш-
нага сьвету — аж да крыжа і съмерці, што
аж Сэрца Ягонае было «съцертае дзеля нашых
злачынстваў!» А Ён ўсё-ж — праз сваё
паслушніцтва Богу Айцу — стаўся «Крыні-
цай нашае радасці»: устаў з памёршых, каб
ажывіць нас, каб пагадзіць нас з Богам, каб
стаць адплатай за грэшнікаў і стаць «на-
дзеяй і збайленынем ўсіх, хто на Яго спадзя-
ваецца і ў Ім памірае».

Канчаецца Літанія тым, што называе «Сэр-
ца Езуса — роскаш Усіх Святых!»

Уканцы заклік: «Баранак Божы, што гла-
дзіш грахі сьвету, адпусьці нам, паслухай і
зжалься над намі (тройчы). І яшчэ просьба:
«Езу, ціхі і пакорнага Сэрца, учыні нашае
сэрца падобным да Твайго!»

Дадаецца малітва да Бога Айца, каб праз
заслугі нашага Збавіцеля аказаў міласэрдзе
нам грэшным.

*

Заўважым наканец, што ў братоў пра-
славаўных і ў каталікоў усходняга абраду адпа-
веднікам літаніі да Найсвяцейшага Сэрца
зьяўляеца акафіст да Найсалодшага Ісуса.

3-яя вайна — і — канец съвету

У справе гэтага дыялёгу мы атрымалі ліст-крытыку і вельмі цяжкія закіды Сп. В. П. з Чыкага. Тут даём з гэтага ліста самыя моцныя выняткі і адказваем на закіды.

*

ЛІСТ

Спадар В. П. піша: «Названы нарыйс я ўважна прачытаў і перадумаў. Ён мне не спадабаўся з многіх прынцыповых прычынаў... Манах Раман ходзіць па Лёндане ды ўступае з іншымі асобамі ў дыялёті-дыспуты, але ня шукаючы жыцьцёвай прафесіі, а як аўтарскі „філязоф-разумнік“. Ён згары меў ўсе рэцэпты на грамадzkія немачы ды дае парады іншым, наварачвае на сваю „пацыфіскую веру“ страхам яздернае вайны й канцом съвету, галосячы, што ўесь съвет зглудзу зъехаў ды вальіца ў нямінучую катастрофу... Увесь съвет дурны, якога быццам лёгка на свой лад перавярнуць, як манах Раман амаль мамэнтальна гэта робіць».

«Дый сам манах Раман як і ягоныя апаненты — людзі здуманыя, — штучнае ўбранства для аўтарской даволі наўнай агітацыі. У гэтых персанажах няма нічога людзкога, ні псыхікі, ні разуму чалавечага, ні індывідуальнага раздуму ў ацэне съвету й грамадzkага жыцьця...»

*

ЗАЎВАГА: У гэты способ і ў яшчэ мацнейшых словах і насымешках Сп. В. П. стыдзіць і брыдзіць Я. Савіцкага за ўесь дыялёт: раўнуне Савіцкага да сэктантаў з іх прароцтвамі пра канец съвету і г. д. На ўсё падобнае адказваець ня будзем, але дадзём выясьненне асобных пазыцыяў.

*

А Д К А З : Дыялёті-дыспуты манаха Рамана, хоць наш крытык В. П. называе іх «здуманымі», зусім ня выдуманыя, але реальныя і сапраўды ёсьць у Лёндане такі манах! А нават I-ы дыспут адбыўся пры съведку добра ведамым нашаму крытыку. Пры адпаведнай дыскрэцыі аўтар Я. Савіцкі мог-бы назваць усіх дыспутантаў.

Прытым дыялёт напісаны способам фэльетону і таму аўтар ня ўглыбліеца ў навуковыя доказы таго, што і так ёсьць добра ведамае сучасным людзям. Калі-ж у дыспутце праціўнікі так лёгка ўступаюць і згаджаюцца з

манахам Раманам, дык тут няма дзіва, бо сапраўды пагроза яздерной вайны сталася такая рэчаісная і жахлівая, што немагчыма яе аспрэчваць.

Праўда, дужа разумна Спадар П. гаворыць аб Божым Провідзе і апецы над няшчасным съветам. Аднак-жа людзі не павінны верыць сълепа і фаталістычна. І Сам Хрыстос, калі прадказваў зынішчэнне Ерузаліму і канец съвету, дык асъцерагаў: «Гатовы будзьце!» — «Чувайце на ўсякі час і малітесь, каб заслу́жыць на ўхіленыне ўсаго таго, што станецца». — Хрыстос даваў прытым практычныя рады: «Хай тады тыя, што ў Юдэі, бягучы у горы і хто ў месце, выходзь з яго; а хто ў ваколіцах, ня ўваходзь у яго». (Лука 21, 21—36).

З гэтага прароцтва скарысталі першыя хрысьціяне: не замкнуліся з іншымі ў Ерузаліме, але паўцякалі за Мёртвае мора і так ацалелі. Аднак Самому Хрысту фарызэі прыпомнілі гэтыя слова аб зынішчэнні гораду і съвятині і гэта была адна з прычын, што сынэрдыён асудзіў Хрыста на съмерць. — І сьв. Сыцяпана дыякана ўкаменавалі за такое самое прароцтва; бо наагул людзі, якім добра паводзіцца, ня любяць няпрыемных заклікаў. (Апост. Дзея 6, 12).

І яшчэ наш крытык В. П. тое разумна гаворыць, што «Страх не патрабуе памоцніка!...»

На гэта адкажам: У нас ня йдзе справа пра панічны страх, ні пра забабонны сполах, ані пра «хворы пацыфізм», але пра разважны і асъцярожны тант у жыцьці: трэба загадзя ведаць пра ўсю пагрозу і небасыпеку дый тады рабіць талковы выснаў, разглядаючы падзеі съвету з розных бакоў, каб знайсці разумную раду. А перасыярога ня ёсьць пустое пудзіла, якім страшаць дзяцей.

Калі ў I-ай частцы нашага дыялёгу мы паказвалі пагрозу 3-яе вайны, дык у II-ой частцы будзем — разам з нашымі чытачамі — шукаць спосабаў хрысьціянскага пацыфізму, да якога ўсцяж заклікае Павал VI-ы. І якраз таму (пару гадоў мінула) Папа лятаў у Нью Єрк, каб апэляваць да прадстаўнікоў ўсаго съвету, ў ААН і гаварыць аб патрэбе згоды ўсіх народаў. У гэтай прамове, якую прысутныя слухалі з вялікай увагай, а праз радыё і тэлевізію яе слухаў цэлы съвет, Папа паўтарыў слова презыдэнта Джона Кеннедзі: «Чалавецтва павінна палажыць канец войнам, бо інакш в ойны паложаць канец чалавецтву!»

Значыць, ці-ж можна кляйміць наш — хрысьціянскі — пацыфізм, як афішу Сталіна і Хрущчова?! Мы ўсе добра ведаем, якімі фальшывымі прарокамі міру былі кіраўнікі Саюзу, бо самі збройліся здрадліва, а прытым падважалі згоду і бунтавалі народы съвету адных супраць другіх, што твораць і дасюль.

А Каталіцкая Царква спаўняе навуку Хрыста: «Мір пакідаю вам, мір Мой даю вам: даю-ж вам ня так, як съвет дае. Няхай ня сумлеваецца сэрца вашае і не баіцца». (Ян 14, 27).

*

Калі справа датычыць «здаровага сэнсу» і розуму, дык (на вялікі жаль!) за нашае памяці съвет перажыў такія спакусы і захапленыні, трагедыі і катастрофы, што трэба сапраўды прызнацьмагчымасць сусъветнай сълепаты ў грамадстве, а нават — сказаць — агульнага чаду ці адрантвеласці. Ці-ж з Гітлера не тварылі ў часе ягонага трыумфу — ня толькі немцы, але і іншыя — разумнага і шчаслівага генія? Дый ці-ж ня беглі мільёны людзей на ягоны загад на пэўную съмерць??!

А таксама іншыя мільёны, ці-ж ня лічылі тэррарыста Сталіна «бацькам народаў»? А хто-ж яны былі, Гітлер і Сталін? — Гэтыя абодвы былі вырадкамі і звыш-бандытамі... І ў падобнай сітуацыі жыве цяпер звыш 800 мільёнаў кітайцаў.

А на такія нашыя заўвагі Спадар Я. П. дае адзінную раду — кажа:

«Патрэбныя далейшыя і далейшыя перагонкі ў збраеньні!» — Ці-ж такое «лякарства» для няшчаснага съвету мае быць памоцным і мае заступіць месца Хрыстовага пацыфізму?

Выяснянем гэта прыкладам — прытчай:

У адным гарадку, жылі два суседы, Іван і Джон: абодвы — здольныя інжынеры-тэхнікі і слаўныя ў гэтым горадзе будаўнікі. Спачатку працавалі згодна, а нават дружылі; але пасьля — з няведамай прычыны — пайшли ў іх перагонкі і разгарэліся варожасць — аж дайшло да съмяротнае ненавісці! Дый з таёмане сваркі грызыня сталася публічным скандалам: пагражалі адзін другому, рабілі наўзаем немалыя шкоды і шыкавалися да помсты; — то меркавалі падпаліць ворага, але баяліся агульнага пажару і сваей згубы, — то куплялі штораз мацнейшае аружжа, — аж урэшце — і той і другі — здабылі спэцыяльныя гадзіннікавыя бомбы, каб раз на заўсёды пазбыцца ворага! —

І пры ўсім гэтым — у рэзультате адпаведнай агітацыі — Іван і Джон здолелі падзяліць горад на дзве палаўны, на прыхільнікаў і заўзятых ворагаў. Асабліва старана Івана па-

лала агнём, а злосьць даводзіла іх да шаленства!

Праўда, нэўтральных аставалася ў горадзе больш, але яны не хацелі мяшанца ў спрэчкі і кожны займаўся сваім дзелам. Аднак, калі ворагі шыкаваліся да апошняе расправы, умішаліся адзін нэўтральны (яго празвалі «Разумнікам»), які ня меў у душы супакою: бегаў па горадзе, заводзіў дыспуты-дышлагі, каб пагадзіць ці разлучыць праціўнікаў.

І то праўда, што Разумніку ня йшло лёгка, бо там быў іншы нэўтральны, які высымейваў Разумніка і лічыў ягоную дзейнасць вельмі шкоднай. Гэтага празвалі «Філязофам»: ён, як могучы, супакоіваў грамадзян, кажучы, што нічога нікому не пагражае; а сварка працягваецца нармальна, бо праціўнікі зброянца раўнаважна і адзін баіцца другога. Значыць, горад мусіць вытрымала працярпець усю калатню, працаваць і... спаць!..

Наагул нэўтральным больш падабалася наука Філязофа чым Разумніка і гэты штораз больш траціў грунт пад ногамі.

Нарэшце ў-ва ўсю сумяцню умішалася паліцыя і суд. У выніку съледзтва, дапытаўшы асабліва Разумніка і Філязофа, суд пастанавіў высяліць абодвух задзіракаў, Івана і Джона, у далёкія гарады, каб закаранелыя ворагі з сабой не спатыкаліся, а збунтаваны горад прыціх да таго, што і імя ягонае зацёрлася...

*

А мы зьвернем увагу на тое, што такая раўнавага, да якой тэарэтычна імкнуцца Усход і Захад, ня можа быць устойлівай, бо кожная старана шукае перавагі, дык праціўнікі ня могуць стрыманца — аж мусіць дайсьці да выступу награмаджанай зброй! І сам наш крытык, Спадар В. П., прызнае, што да 3-яй вайны дажывём... А што далей?..

І вось выступае на сусъветную сцэну наш Паважаны Крытык; ён дае рашучую прапанову паратунку — прыводзіць лацінскае прыслоўе: «Хочаш міру, шыкуй вайну!» — Аднак гэтае прыслоўе чиста паганскае і драпежнае: яно дайшло да нас з часу магутнае Рымскага імперыі. Дык-жа гэтае палітыка не абараніла ваяўнічую імперыю; таксама змарнаваліся перамогі Напалеона, згінуў і Гітлер з сваімі плянамі заваяваць съвет.

Тут трэба прыпомніць, як Папа Пій XI-ы асьцерагаў Муссоліні у 1936, калі Італія шыкавалася напасці на Абіссінію. Тады Папа прыпомніў слова псальму 67 (68), 31: «Расцяруш народы, што жадаюць вайны!» І ў 1945 імпэратор Гайле Селясіі вярнуўся ў свой край, а Муссолін быў павешаны ўверх ногамі.

Але наш крытык В. П. піша: «3-яя вайна адбудзецца, міма гістэрыі пацыфістай!» Ён

толькі заручае, што ў ёй «ядзернае аружжа ня будзе прыменена».

Пытаемся Філязофа-Крытыка, скуль яму гэта ведама? Ці гэта ягоная дагадка, ці добрая воля, ці жаданьне? Бо нават і ў самой Амэрыцы лічаць магчымай ядзерную вайну і ўжо падаюць дапушчальную статыстыку, што згіне ў ёй палавіна народу. Але не кажуць, што станецца з другой, «шчасльвай» палавінай?

Але гісторыя Нагасакі і Гірашымы ў Японіі съведчыць, што «шчасльвія-ацалеўшыя» будуць атручаны атамным ядам і будуць зайздросціць памёршым...

Мы радзім пазнаёміцца з кніжкай «Званы Нагасакі» доктара Такашы Нагаі, які сам пачярпеў ад першай атамной бомбы ў Нагасакі, а пасля мучыўся ранены, ратуючы іншых. Апошняя тры гады ляжаў спараліжаваны, але мог яшчэ лежачы пісаць, пакуль рука магла трymаць пяро.

Нагаі быў ведамы пісьменнік і выхаваўца моладзі: пісаў так цікава, што ягоныя кніжкі перакладаюцца на розныя мовы съвету. Апошнюю кніжку «Званы Нагасакі» кончыў перад самай съмерцяй. Бомба выбухла там 2-га жніўня 1945, а гадз. 11-ай. Д-р Нагаі памёр у 1951, маючы 43 гады: ня было магчымасці яго вылечыць ад атручэння. Ягоны дом быў зынішчаны і жонка згінула. Дзецы ацалелі, бо былі вывезены з гораду.

Нагаі апісаў, якія былі вынікі амэрыканскай бомбы: 9.000 градусаў тэмпературы, рух паветра — 2 кіляметры на сэкунду. У Нагасакі 30.000 забітых і 100 тысяч раненых. У аднай там школе — з 1.800 вучняў асталося жывых 200. — А ў гор. Гірошыма было ахвяраў шмат больш.

І гэта-ж былі атамныя бомбы першага выпуску, вельмі слабыя. А цяпер навука і тэхніка стварылі атамныя кабальтавыя, вадорныя і інш. — наведамыя нам сваей моцай і размножаныя бяз ліку. Іх хатіла-б, каб зынішчыць ня толькі чалавечства на зямлі, але ўсё жывое на шмат гадоў!

Дасюль ад пачатку съвету людзі ня мелі ў руках такой шалёнай разрушаючай сілы, але заўсёды развязвалі спрэчкі — у апошніяй стадыі нязгоды — войнамі, як рашучым аргументам.

Хоць 1-ую і 2-ую вайну Сусьеветную называлі астатнімі і заракаліся больш ваяваць, але надарэмна! А вось пра 3-ю (не дай яе, Бог!) кажуць, што будзе астатній для ўсяго чалавечства і на заўсёды... Но людзі самі сябе прычыняць канец і съвету і людзтва...

Значыць, пакуль яшчэ ёсьць дух у целе, патрэба мабілізацыі людзкога разуму і ўсяго генія выдатных людзей, усіе навукі, адвагі і зручнасці. А перад Богам — патрэба, каб усе веручыя мабілізавалі свае малітвы, пакуту і ахвяру з сябе самых. А тымбольш патрэбна, каб усе Цэрквы — духавенства, манастыў ўсіх рэлігіяў — лучыліся ў сапраўдным экуменізме дзеля малітвы і пакуты... Але нашто гэта ўсё? — Таму, што надайшоў час такі адказны, бо мы, сучасныя, адказваем за ўсе будучыя пакаленін і за ўсю іхнюю прыцласць — бы ць ці ня бы ць?..

Такая думка павінна праняць кожнага чалавека і ўсё грамадства нашае, беларускае, і ўвесе съвет.

І съвет мусіць развязвітаца з прымусам і гвалтам, з заваёвамі й паняволельнем і наагул з войнамі, шукаючы развязкі спрэчак у законах Божых і людзкіх.

Для гэтага трэба ўтварыць сусьеветны ўрад, а паасобным народам пакінуць іх уласныя суды і ўлады, іх рэлігію, мову і школы — словам — даць ім поўную свабоду.

Такая ёсьць мэта нашых дыялёгаў і дыспутаў. А Філязоф Сп. В. П. мусіць яшчэ раз перадумаць свае пазыцыі, каб крытыкаваць ўсё паводле разуму і справядлівасці і любові бліжняга! Каб крытыка не мяшала людзям пазнаваць небяспеку і бараніцца ад яе!

«Ад заразы, голаду, агня і вайны — Захавай нас, Божа!»

Што кажуць пра астронаўтаў?

З рэлігінага пункту гледжаньня кажуць паважныя духоўныя айцы вунь што:

Кардынал Урбані, патрыярх Вэнэцыі, кажа:

«Розум і адвага, якія характэрызуюць гэту справу, пазваляюць нам адчуць больш, чым каліколечы, што чалавек ёсьць вобраз бязъмежнай Магутнасці, якой зьяўляеца Бог».

Кардынал жадае, каб здабыцьцё месяца прычынілася ня толькі да развязвіцца навукі, але і да прагрэсу нашага жыцця ў большай справядлівасці і больш глыбокай згодзе.

Кардынал дэль'Аква, вікары Святога Айца ў Рыме, казаў:

«Адчыніліся новыя гарызонты і ўмацаваліся ў душы чалавека пачуцьцё ўласнае велічы ѹласнае маласці перед жахлевым —

у сваей мудрасыці — парадкам съвету, які абсалютна і канечна вымагае існаваньня Стварыщеля».

Кардынал Флёрыйт, арцыбікуп Флёрэнцыі, уважае падарожжа «Аполлё 11» мілявым каменем у гісторыі чалавецтва, які не павінен забывацца, што яму яшчэ трэба заваяваць сябе самога і ўсю нашую плянэту».

Кардынал Дюваль зъянрнуў увагу на навуковае значэньне гэтае падарожжы і выказаў пажаданьне, каб яна прычынілася да супакою, а не да вайны і да жыцця, а не да съмерці.

У Бразыліі цэнтральны Камітэт Канфэрэнцыі Біскупаў выдаў загад, каб у-ва ўсіх съвятынях цэлага краю ўдэрылі ў званы у той момант, калі першы чалавек паставіць ногу на месяцы. Падаючы да ведама гэты загад, бразылійскія біскупы зъянрнулі ўвагу, што намаганьнем свайго розуму, з помачай тэхнікі, чалавек спаўніе загад Стварыщеля, каб здабываў і загаспадарыў съветам.

Кардынал Ляндацуры Рыккертс, арцыбікуп Лімы (Паўдз. Амэрыка), сфармульваў пажаданьне ў такіх словах: «Каб эра, якая пачалася, была новай ня толькі ў парадку тэхналагічным і навуковым, але і ў духовым — узаемнага зразуменьня і братэрства». Кардынал Каджыяно, прымас Аргентыны з Буэнос Айрэс, заяўіў: «Выпаўняючы памысна нязвычайнае геройства, чалавек даказаў, што знае веліч і сілу, якую яму даў Бог».

Арцыб. Каповілля зъясціў у газэце «Аввэнір» такую заяву: «Хоць я і падзяляю агульнае захапленье гэтай падарожай, аднак маю прычыны не гарачыцца занадта. Кошт у парыўнаныі да беднасьці, якая ўсьцяж трывае, па мойму, завялікі!»

Яшчэ больш рэалістычна глядзіць на падарожжа «Аполлё 11-га» а. Туччы, рэдактар першыёдышку «Ля Чывільта Каттоліка». Ён піша, што высадка чалавека на месяцы ёсьць пэўне-ж панаваньнем чалавека над касмічнымі сіламі. «Гэта съяткаваньне здольнасьці — пазнаваць, парадкаваць сваю веду і карыстаць з яе, каб рэалізаваць штораз адважнейшыя праекты. Гэта — падвышэньне салідарнасьці ў навуковым пошуку і ў тэхніцы, гэта — доказ, што чалавек мае магчымасць рабіць тое, што магло перш здавацца неймаверным і немагчымым».

Далей а. Туччы кажа, што касмічная падарожжа павінна лічыцца ростам чалавецтва: чалавек можа гаспадарыць у космасе, каб ён

служыць чалавеку, усяму і кожнаму чалавеку... Каб нельга было сказаць, што чалавек патрапіць хадзіць па месяцы, а не патрапіць жыць палюдзку на нашай плянэце...

Прыпомніўшы Хрыстовую перасьцярогу: «Што паможа чалавеку, хоцьбы заваладаў усім съветам, а згубіў-бы сваю душу» — а. Туччы ўважае, што каб ратаваць душу, патрэба асягнуць узрост маральнай адказнасці. А да гэтага прычыніца толькі рэлігійная вера хрысьціян, бо толькі яна можа зрабіць навуку і тэхніку больш чалавечымі, каб зъянртаць большую ўвагу на чалавека, бо ім апякуеца таёмная Любоў, якая агартае, пранікае і ажыўляе ўсе чалавечыя справы».

*

Варта такжа адзначыць заяву экумэнічнага Патрыярха Атэнагораса, які сказаў, што галоўным фактам, вынікаочым са здабыцца прасторы, ёсьць вызваленіе чалавека з геоцэнтрызму. «Чалавек стаўся міжплянэтным пілігрымам і ў ягонай галаве даканаўся вялізарны пераварот ідэяў. Быць можа мы знайходзімся ў зараныні новае мудрасці, новае здольнасьці разуменя».

I ўрэшце дзіве заявы прадстаўнікоў высокіх міжнародных арганізацый.

Сакратар Аб'яднаных Народаў, У Танг, аб'явіў: «Съвет быў прысутны пры высадцы на месяц з узрушэннем і гордасцю і з пачуцьцём салідарнасьці. Дык возьмем-жа натхненне з гэтага мамэнту і пойдзем разам мірна тутка на зямлі!»

Рэнэ Магэу, генэральны старшыня ЮНЭСКО, які цяпер знайходзіцца ў Вэнэцыі, на Зьевідзе Міжнароднага Камітэту, каб ратаваць гэты горад, сказаў, што падарожжа трох амэрыканскіх астронаўтаў адкрывае дзіўныя магчымасці прагрэсу навукі і тэхнікі. «Гэтыя магчымасці павінны быць выкарыстаны ў мірных імкненіях да добра ўсяго чалавечтва ў міжнародным супрацоўніцтве, якое адно толькі можа прыдаць гэтай падарожжы сапраўднае яе значэньне і сапраўдны сэнс. I з гэтага пункту гледжаньня, перад усім чалавечага, павінна быць ацэнена гэта сяньняшнє здарэнне, і ў гэткім зразуменіі яно выходзіць паза звычайнай памеры гісторыі. Знак новага этапу ў развіцці чалавечага роду, які першы раз перашагнуў гарызонт свайго паходжання».

Сабраў а. Ф. Ж.

ЛЮРД

Прамінула ўжо некалька дзён, як я вярнуўся з Люрд, а яшчэ не прайшло захопленыне і адчуцьцё блізкасці там Бога. І здаецца, усьцяж яшчэ бачу натоўпы народу, што ў глыбокай малітве стаяць перад гротай Божае Маці і тужліва прыглядаюцца на Яе статую і разважаюць, што тут звыш сто гадоў таму адчынілася неба над зямлёю і аб'явілася Найсьвяцейшая Дзева ў нябесной прыгожасці і дабраце.

І якое вялізнае ўзрушанье выклікаюць шматлікія рады вазкоў — спэцыяльных — з калекамі і хворымі, якія стрымліваюць свае енкі і стогны і пільна з малітваю ўглядываюча ў гроту і на Хрыста-Бога ў Святой Эўхарыстыі. І мусіць кожнаму з іх набягае думка: «А можа і на мяне гляне Хрыстос, як калісці бывала ў Палестыне і скажа: — Табе гавару — ўстань, вазьмі ложа сваё і ідзі ў дом свой!»

І ўсе хворыя моляцца ў душы, а хто і голасна, асабліва падчас працэсіі, як калісці апосталы падчас буры на возеры: «Настанік, Настанік, мы тінем!». Іншы ў страшеннай роспачы і зьненемажэнны кліч: «Ісусе, сыне Давідаў, зжаліся нада мною!»

А некаторыя абязьвеченныя бязлітаснай хваробай, страціўшы і здароўе і ўсю красу маладосьці, з пакорным падданьнем шэпчуць: «Госпадзе, калі хочаш, можаш мяне ачысьціць!» (Лк. 5. 12).

А здараюцца і такія нешчасльівыя і апушчаныя, абяскіненыя і целам і душою, што трэба ім памагаць і фізычна і маральна — прывезьці, павярнуць на пасыцелі і падняць на ложы дый успамагаць малітваю, падтрымаць іхнюю надзею і пацешышь у нядолі.

З хваліваньнем і спачуцьцём паглядаў я на доўгія, праста бясконцыя шнуры гэтакіх вазкоў з хворымі: цягнулі іх саматугам, ці папіхалі перад сабою людзі добрае волі; гэтая «самарытанцы» бывалі зусім незнамымі, чужымі і прыгоднымі прыслужнікамі — і маладыя і стаўшыя, і духоўныя і съвецкія, і простыя і з высокасю інтэлігенцыі, — дый усіх іх запрагала сапраўдная любоў бліжняга... Адна думка лучыла ўсіх, каб служачы бліжняму, служыць Богу.

А ўсе хворыя, як могучы, з помачай людзкою, імкнунца да Божае Маці — з верай і надзеяй, што ласкава і міласэрна нагародзіць іхні давер і труд, як і іхніх апякуноў. І аніяк нельга забыцца ані той пабожнасці народу, ані тых актаў міласэрдзя, ані таксама тых аганькоў ад съвечак, што дзесяткамі тысяч мігацелі падчас вячорнай працэсіі: яшчэ і дасоль чую ў душы,

а зьевініць у вушах прыгожыя съпевы «Авэ — Авэ — Авэ, Марыя!»

Аднак час мінае і рэха люрдзкіх песьняў і успаміны перажываньняў пакрысе — пад уплывам будняга жыцця і клопатаў — цымянеюць і паволі гаснуць, як прыгожы блеск заходзячага сонца з надыхом змроку. Але — спадзяюся — ніколі не затрэцца ў душы ўсё тое, што Божая Маці дае сваім дзесяці, каб ніхто з іх не адышоў з пустымі рукамі — гэта цудоўны дарунак, таёмы і ажыўлены съветач-зьніч веры, надзеі і любові да Бога і да Яе, нашае добрае Маткі-Апякункі-Сцяшыцелькі.

— О, Найсьвяцейшая Маці! Раз'яснь нам шлях будняга жыцця, падтрымай нас у трудных і блудных съязжынках, каб маглі мы адважна і вытрымала крочыць аж да сустрэчы з Табою ў небе! —

ЛЮРД — ГОРАД БОЖАЕ МАЦІ

Кажуць, што Дзева Марыя мае добры густ. Сапраўды, гэта якраз бачыцца ў Люрд — горад, а ў ім даліна — месца, якое Божая Маці выбрала для аб'яўлення ў 1858 годзе. Гарадок быў невялічкі ў Францыі пры гішпанскай граніцы, нічым не адзначаўся, апрача свайго прыгожага наўакольля. Ляжыць ён пад самымі Пірэнэніямі, а побач прабягае горная рабчка Гава, праразаючы горны ланцуг, які акружвае даліну Люрд, творачы цудоўную панараму.

Гэты горад існуе ад рымскіх часоў і сьведчыць аб гэтым старадаўная крэпасць, што стаіць пасярод яго на выдатным узгорку. Насельніцтва тут французскае зъмешанае з даўнейшым празансальскім, якое даўней гаварыла сваей мовай.

І вось тут 11 лютага 1858 Божая Маці аб'явілася простай дзяўчынцы, Бэрнадэце Субіру. Яна была дачкой вельмі беднай сям'і, што пражывала ў гарадзкім дому, прызначаным для бяздомных. Бацька быў мала разгорнуты і ледзь мог здабыць кусок хлеба для чацвярх дзяцей самай простай працай. Бэрнадэта была самай старшай і спозненай у навуцы дзеля дакучлівай астмы — тымболыш, што ў школе вучылі па француску, значыць, у чужой мове.

Нам, беларусам, гэта добра зразумела, бо і цяпер, як і даўней, нашыя дзесяці мусіць здабываць веду ў накіненых чужых мовах, як і маціца Богу чужымі словамі.

Паміма ўсяго Бэрнадэта была разумнай, добрай і пабожнай дзяўчынкай: у сваіх немарасцях навучылася цярпець ціха і спачуваньць чужыми нашчасцямі.

З Божае волі Найсьвяцейшая Дзева Марыя аб'явілася якраз гэтай так мала выдатнай дзяўчынцы ў наступных абставінах:

Тры дзяўчынкі, Бэрнадэта з сястрой і адна суседская, пайшлі за раку Гаву ў Массабельскія горы, каб там у лесе сабраць сухога гальля, бо трэ было зварыць вячэрну. І ў мамэнце, калі Бэрнадэта падышла да гроты-пячоры, там убачыла вельмі прыгожую, маладую жанчыну: ня ведала, хто яна ёсьць, але прачувала, што зъява з неба. І адразу ўпала ў экстазу: не магла адараўаць вачэй ад тae «Спадарыні» і забылася аб усім на съвеце. Такой прыгожасці яна ніколі ня бачыла і не магла паслья апісаць!

Так Божая Маці зъяўлялася Бэрнадэце ў гэтай гроце ў працягу 6-ці месяцаў: вучыла яе маліца і Сама з ёю малілася на ражанцы, гаворачы толькі: «Хвала Айцу і Сыну і Святыму Духу». Абіцала ёй, што зробіць яе щасцілай, але толькі не на гэтым съвеце.

Калі пабожныя дый цікавыя людзі пачалі зьбірацца на тое месца, каб пабачыць Бэрнадэту ў экстазе (ніхто іншы нічога не бачыў, толькі заўважалі перамену ў вачах і ў абліччы дзяўчынкі), дык недаверкі і паліцыя ў Люрд пачалі дапушчаць і меркаваць у гэтым «царкоўныя інтрыгі» і пастанавілі сарваць зборкі. Аднак Бэрнадэта дамагалася, қаб пазволіць ёй ісьці на тое месца, калі чула ў душы пацяг, што «Спадарыня заклікае». Народ таксама дамагаўся свабоды ўваўсей акцыі, бо сапраўды тут ня было нічога супраць права і законаў улады цывільнай.

Бацькі Бэрнадэты, асабліва яе энергічная матка, мелі вялікія труднасці ў сумленыні, ці пазваліць дачце хадзіць у гроту: баяліся супрапціўляцца Богу і лічыліся з уладай цывільнай і касцельнай, а суседзі і чужыя людзі ўсьцяж давалі розныя рады і просьбы.

А тымчасам «Спадарыня» заклікала народ — праз паслугу Бэрнадэты — да малітвы і пакуты.

Нарэшце дзяўчынка, хоць вельмі баязлівая і нерашучая, адважна пайшла да мясцовага прафесіяла з просьбай ад «Спадарыні», каб збудавалі там капліцу і каб ладзіліся працэсіі. Але святар дамагаўся знаку з неба.

І вось быў дадзены Бэрнадэце і ўсяму народу і духавенству такі з неба знак: аднойчы «Спадарыня» загадала Бэрнадэце, каб напілася вады і абмылася сама. Дзяўчынка думала, што трэба бегчы да ракі Гавы, але «Спадарыня» паказала на куток пры сцяне скалы-гары, што там ёсьць вада. Хоць там было месца сухое, але Бэрнадэта пачала скрабсці рукамі і стала паказвацца з пад яе рук вада: тады яна пачала тіць і абмывацца. Аднак толькі абмазалася мокрай зямлёю — аж прыгутным людзям здалося, што дзяўчынка звар'яцела: адны съмяляліся з яе, іншыя згоршыліся і пачалі разыходзіцца ў вялікім расчараваньні.

Дзяўчынка перажыла вялікае гора і смутак, бо спакуса была вельмі балючая.

Аднак вада пайшла спачатку малым руйчаком, а паслья струменем у tym месцы, дзе перш ня было яе і съледу. Гэтая крыніца «жывой вады» цячэ дасюль і ня ўбывае: вада аказалася здаровая для піцца і аздараўляючая хворых, хоць няма ў ёй ніякіх гаючых элемэнтаў.

Ад гэтага факту-знаку з неба — натоўпы народу пачалі прыбываць і праціскацца да цудоўнай вады.

Найважнейшае аб'яўленыне адбылося 25 сакавіка 1858, калі «Спадарыня» — на просьбу народу і Бэрнадэты сказала сваё імя: «Я ёсьць Непарочнае Зачацьце». Характэрна й тое, што Божая Маці гаварыла да Бэрнадэты ў мясцовай гутарцы — па правансальску (не па француску!).

Апошняя зъява адбылася 16 ліпня, але Бэрнадэта не магла ўвайсці ў гроту і толькі праз шчыліну загародкі бачыла Божую Маці: расказвала посьле, што ніколі перш Непарочная ня была такай бязъмернай прыгожай! — (Трэба заўважыць, што паліцыя абрарадзіла крыніцу ад народу, каб ніхто ня мог дайсці і браць цудоўную воду!)

*

Пра адно аб'яўленыне расказвае доктар Дозу, мясцовы лекар, які сам быў навочным съведкам. Наколькі камісар паліцыі і тутэйшая інтэлігенцыя адносілася недаверліва да здарэння ў Люрд, то гэты доктар быў прынамсі чэсным чалавекам і сцьвердзіў дый съведчыў праўдзіва, хоць сам і не адзначаўся ані пабожнасцю, ані стойкасцю веры. Ён расказвае: «Калі Бэрнадэта прыйшла да гроты, дык зара ўпала на калені, выняла з кішані ражанец і начала маліца. Рантам уздрыгнула і збляднела, вочы ззвярнуліся да гроты, а на вуснах зъяўлялася ўсмешка. Калі правай рукой перабірала пашеркі ражанца, у левай трymала съвечку, якая часта гасла ад ветру, тады давала бліжайшым, каб яе запаліці».

Пры гэтым доктар прывяраў пульс дзяўчынкі і съляждзіў яе рухі, але пульс быў нармальны і нічога не паказвала на іэрновасць ці ўзрушэнне. За хвіліну аднак заўважыў, што па ейным твары, які паказаўся сумным, сплывалі дзьве сълязінкі.

Калі яна ўсталала, доктар спытаўся, чым яна была занепакоена? Бэрнадэта адказала, што «Спадарыня» ў размове глянула на сабранных людзей і сказала з вялікім сумам: «Маліцеся за грешнікаў», а паслья зьнікнула.

А доктар хацеў упэўніцца, ці няма ў дзяўчынкі якой псыхічнай ненармальнасці, аднак нічога падобнага ён не знайшоў.

Паслья да яго прынесла адна матка дзіця білізкае съмерці, якое ён бездапаможна адправіў. Тады тая жанчына пабегла з дзіцяткам да

гроты і выкупала яго ў той халоднай вадзе, што чудоўна выплывала з пад рук Бэрнадэты, хоць прысутныя людзі моцна пратэставалі і не дапускалі маці да гэтага. Як выняла яго з вады, хлопчык быў увес зсінеўшы і людзі казалі, што, значыць, сканаў. Але, як бегла дамоў, молячыся ў голас, дзіця адчыніла вочы і ў хаце пабегла з матчыных рук...

Пасыль ўсіх аб'яўленыя бацькі аддалі Бэрнадэту ў школу-інтэрнат сясыёр-законьніцаў: там яна праходзіла пачатковую адукацыю і прыступіла да I-е Камуніі (Прычасьця). Даросшы, устуپіла ў іхні манастыр у гор. Нэверс, далёка ад Люрд. Там яна працавала ў шпіталі, услугоўваючы хворым з вялікай ахварнасцю і пакорай. Пад канец жыцьця Бэрнадэта доўгая хварэла на сухоты: касыці ў назе. Калі ёй радзілі паехаць у Люрд, каб там выкупашца ў цудоўнай вадзе, якая шмат каму памагае, яна адказала, што гэта не для яе і ахваравала пакуту за грэшнікаў. Ламёрла вельмі пабожна, маючы 35 гадоў. У 1933 Царква аб'яўляла Бэрнадэту святой.

ЛЮРД ЦЯПЕР

У Люрд усё вельмі зъмянілася: горад стаўся месцам готэляў і пілігримаў. Сама грота асталася ў сваім натуральным выглядзе адчыненая да пляцу — гэта вялікая пячора, як разрэзанае паўшар'е і там нічога ня зъменяна, апрача таго, што зроблена пасадзка. З правага боку на скале, дзе зъяўлялася Божая Маці, пастаўлена прыгожая статуя Яе, хоць Бэрнадэта казала, што яна бачыла бязъмерна прыгажэйшую. Пасярод пячоры — ёсьць аўтар. А з левага боку выцякае з гары цудоўная вада — струмен. Ваду бяруць каму сколькі жадаеща бяз ніякае кантролі, а частка праведзена ў спэцыяльны будынак, дзе ў двух асобных басейнах апускаюць хворых у тую халодную ваду.

Над гротай пабудавалі не капліцу, але трывалікія съвятыні: адна з іх крыпта Маці Божае Ражанцовае выкута ўся ў скale, а ў ёй 15 аўтароў на 15 тайніцаў Ражанца з жыцьця Хрыста Збавіцеля і Найсьв. Дзевы Марыі. Дзьве другія съвятыні ўзносяцца адна над другою і ўмяшчаюць па трох тысячы народу, ствараючы прыгожую цэласць у цудоўнай гармоніі з малітвеннай аколіцай. Але іх не хапала для вялізарнага ліку пілігримаў, дык недалёка ад гроты збудавалі новую базыліку імя святога Пія X-ага: яна ўся пад зямлёю і зъмяшчае больш 30-ці тысяч народу.

Найважнейшым месцам лічыцца сама грота: у ёй харектэрная памятка дакананых некаторых чудаў-аздараўленняў — гэта пратэзы, кастылі і палкі — падпоры, на якіх прыбывалі сюды хворыя і якія пасыль аказаліся непатрэбныя.

Праз уесь цёплы сезон штодня сюды прыходзяць, прыядждаюць прыплываюць і прылятаюць пілігримы з цэлага съвету: лічачы агу-

лам, прыпадае па 25 тысяч кожнага дня, а на год да 3-х мільёнаў. У гэтым ліку бывае ў год да 50 тысяч хворых, запісаных у мясцовым Мэдычным Бюро. Яны пераважна цяжка і нявылечна хворыя. На пляцох ля гроты і ля съвятыні захоўваецца поўны супакой і прыкладная цішыня, бо сюды не заяжджаюць машыны і няма ніякіх крамаў, ані гандлю: усё шумлівае і неспакойнае астaeцца далёка ў горадзе. Штодня адбываецца тут нямала съвятых літургіяў і празэсій, асабліва эфектаўная і ўзрушаючая празэсія адбываецца ў вячорным зъмярканні, калі групу юца пілігримы сваімі гурткамі і праходзяць з песьнямі ў чэсьць Маці Божае: «Аве — Аве — Аве, Марыя» — «Вітай, Марыя!». (Нават на здымку бачым гарманічную празэсію, у якой дзесяткі і сотні тысяч з съвечкамі праходзяць у малітвальным настроі, якбы разложаныя рytмічна вянкі кветак).

Пасыль палудня ладзіцца празэсія з Найсвяцейшай Эўхарыстыяй, — адбываецца багаславенства хворых; тады нярэдка здараетца раптоўнае аздараўленне хворых — лежачыя паралітыкі і інш., што не маглі падаймашца, устаюць бяз помачы і радасна вертаюцца дамоў. Цяпер і адзінкі і групы — кожныя ў сваей мове — моляцца голасна, просячы Бога — малітвамі Багародзіцы — памагчы і ратааваць у няшчасці.

*

Люрд — месца хворых. Тут для іх пабудаваны два вялізарныя шпіталі, у якіх працуе бясплатна многія ахвотнікі, нават і з інтэлігенцыі, а вельмі часта тыя, што былі цудоўна аздараўлены самі з цяжкіх немачаў. І агульна ведама, што прыядждаюць ня толькі з надзеяй выздаравлення, але і з чистай пабожнасці дый проста не здараетца, каб вярталіся сумныя ці расчараваныя: кожны адчувае прыліў радасці, пацехі і Божае ласкі і адчувае такое ўзмадненьне волі, што можа лягчэй пераносіць свой крыж цярпення, паддаючыся Божай волі. Ад пачатку аб'яўлення Божае Маці налічваецца больш 2-х тысяч выпадкаў у нявылечных хваробах, калі мэдыцына не магла адратаваць чалавека — (рак, сухоты касыці і інш.), а хворыя адразу пачуліся здаровымі і хвароба не вярнулася. Для праверкі хворых устаноўлена спэцыяльнае Мэдычнае Бюро, у якое могуць уваходзіць дактары розных нацыяў, рэлігій і пракананінь.

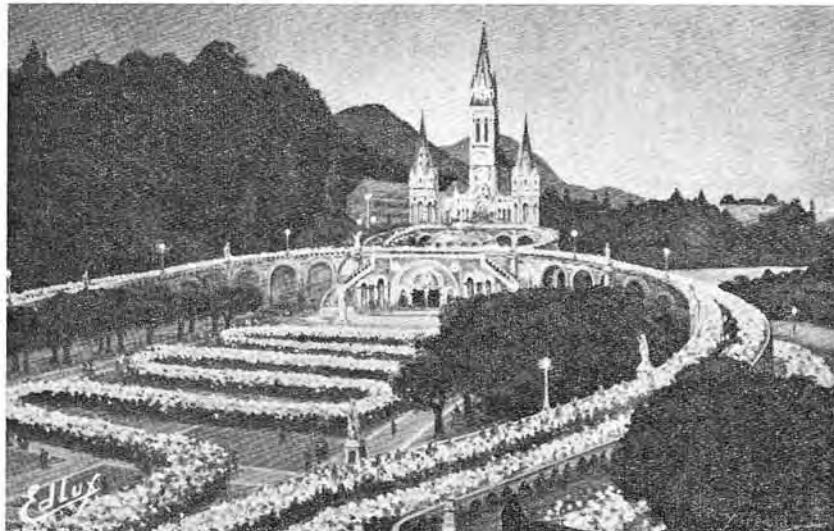
Бываюць выпадкі, што адразу ліквідуюцца дэфармацыі органаў, выпраўляючы зынішчаныя органы цела, зынікае ропа, вада, гангрэна. Гэтыя людзі, што ляжалі гадамі ў немачы, адразу вяртаюцца да цяжкай працы, могуць жаніцца, але нямала такіх, асабліва з жанчын, што пасыля аздараўлення ідуць у манастыры.

Выпадкі аздараўлення бываюць пры багасл. Святымі Дарамі, або ў купелі ў цудоўнай вадзе.

Дый вада гэта самая звычайная, годная для піцьця і не мае ніякіх мінеральных соляў, а прытym халодная. Нікому з хворых яна ня шкодзіць, хоць у ёй купаюць і нават заразных хворых. А часам аздараўляе чалавек, якому Люрд не памагаў, але ў паваротнай дарозе, ці ў дому — неспадзявана і раптоўна.

вельмі баўлася паміраць. І вось пачула ў душы голас, каб яшчэ раз скупашца ў той вадзе! Як вынялі яе з вады, дык пачула ў сабе адразу вялікую перамену, але ня ведала, што гэта значыць.

Калі перанеслы яе ў Бюро да дактароў, дык тыя съцвердзілі, што яна зусім здаровая! Бо

Такім чудоўным вянком адбываеца вячорная працясія: кожны ідзе з сваёю сьвечкаю. Бачым, як народ ідзе роўненъка: хоры съпяваючы гімн да Божае Маці, а ўвесі народ згодна ўлучаеца з словамі: «Авэ-Авэ-Авэ, Марыя!»

Багаслаўленыне хворых Найсвяцейшым Сакрамантам (Дарамі) ў працясії, а пры гэтым нярэдка здараеца цудоўнае аздараўленыне ў цяжкіх нявылечных хваробах.

Усе гэтыя факты ўзятыя з новай кніжкі д-ра Оліверы 1969 г.: «Ці ёсьць яшчэ цуды?» — Гэты доктар апісаў 18 выпадкаў, якіх сам быў съведкам. Асабліва адзін выпадак трэба тут успомніць.

Закончым тым, што расказала аб сабе адна жанчына: яна працуе ў Бюро хворых і аздараўвала 20 гадоў таму. Была хворая на рака, які зьнішчыў у яе лёгкія і горла: як прывезылі яе ў Люрд, была ўжо ледзь жывая. Апусьцілі яе ў халодную ваду, але нічога не памагло. Уявіла сабе, што трэба памерці, а не зрабіла ў жыцьці нічога дзеля Божае хвалы і добра людзям, дык

ўсё, што рак зьнішчыў, было нанава адбудавана і ані съледу хваробы! И вось яна жадала аbnавіца і духова; пачала працеваць пры хворых у тым-же люрдзкім шпіталі. Па 20-ці гадах працы ў Бюро і ў шпіталі, ужо ў пахілым веку, добра і настойліва працуе і валадае зычным голасам, калі да аздараўленыня рак горла не даваў ёй зусім гаманіць. Пілігримы пыталіся ў яе, ці не магла-б штосьці напісаць пра сябе? «Ах, казала, я вельмі занята й не маю часу!»

Гісторыя аздараўленыня даступна ўсім у Люрд: хто мае жаданыне і веду, можа студыяваць у архівах Бюро, аглядзяць дакументы і фо-

то, выпытваць дактароў і працаўнікоў бяз ніякіх перашкоды. Асабліва вялікае ўражанье робяць фото хворых у іхній слабасці, а пасыль аздараўлення гэтакія шкілеты самі ўстаюць з ложа дый пасыля году яны ўжо выглядаюць поўныя сілы і здароўя.

Так прайяўляеца Мец Хрыстовая малітвамі Божае Маці, Заступніцы нашчасных людзей у

Люрод, у Фатіме і ў іншых цудоўных месцах. Але і наагул хтоколечы і дзеколечы з верай і любоўю прыбегае пад Яе апеку, можа выпраціць у Бога помач і ласку. — А так нам трэба цяпер асаблівае Божай ласкі Міласэрдзя для ўсяго грэшнага съвету, каб съцраг нас ад «паветра, голаду, агня і вайны!»

Уладзімер Глыбінны

На Святой Зямлі

(НАРЫСЫ З ПАДАРОЖЖА Ў ПАЛЕСТЫНУ)

У СТУП

З КНЯЖАГА ПОЛАЦКУ Ў СВЯТЫ ГРАД

«...Пріими дух мой от мене во свяtem граде Твоем Іерусаліме, пресели мя в Вышній град Твой Іерусалим. Покой мя на лоне Патриарха Авраама со всеми угождшиими те, аминь.»

З малітвы Св. Еўфрасіі Полацкай.

Калі дваццацігадовую полацкую князёйну Прадславу ахінула раскоша Святога Духа і падказала ёй ісьці ў манастыр, ніякія спакусы дабротаў сьвецкага жыцця ня спынілі на вагі прыніць паstryжэнне. Колькі ні галасіла ейная маці і як ні стараўся пераканаць яе ў перавазе людзкога жыцця ейны бацька — князь Юры Святаслаў Усяславіч, як ні спакушалі яе багатыя, знаныя жаніхі з князёўскіх родаў, і як, нарэшце ні стараліся ўзьдзеіць на яе родныя дзядзькі, не скарылася маладая князёўна. Голос Божы ў ёй выявіўся маднейшым і непераадольным перад аблічам абы якіх спакусаў. И вось унучка славутага Полацкага князя-волата Усяслава становіща манахінія Еўфрасінія, каб служыць Божай справе, будаваць манастыры, шырыць духовас слова, перапісваючы кнігі, малюючы абразы, вышываючы рызы, упрыгожваючы мастацкім каштоўнасцямі крыжы, выхоўваючы манащак у пашане і любові да Бога, дапамагаючы бедным. Пад ейным кіраўніцтвам прынялі паstryжэнне родная сястра Гардыслава (Аўдакія), стрыечная сястра Звеніслава (Еўпраксія), пасыль дзівле пляменніцы, Агафія і Еўфімія. А на скіле свайго жыцця Св. Еўфрасінія знайшла ў сабе досыць сілы, каб разам з сястрою Еўпраксіяй і братам Давідам паехаць у святыя месцы Палестынскія. Наведала Канстан-

тыноваль, Сабор Св. Сафіі і іншыя цэрквы, прыняла багаславенне патрыярха. На Святой Зямлі колькі разоў пакланілася Гробу Гасподняму, паставіла там залатую кадзільніцу і прасіла Господа Бога ў маліцьве, каб спадобіў яе адыйсьці ў лепшы съвет у Святым горадзе. Праз 24 дні пасыля занядужаньня аддала дух Богу 23 траўня 1167 г. і была пахована ў Палестынскім манастыры Феадосія. У 1186 г. мошчы Св. Еўфрасініі былі перавезены ў Кіеў, адкуль у 1910 г. былі перанесеныя у родны горад Полацк.

Летапісцы княжага града Полацка адзначаюць асаблівую славу тога места, што ўзгадаваў такую сладкую дачку, «інвесту Хрыстову», праладобную Св. Еўфрасінію Полацкую. Ейны шлях з княжага Полацку ў далёкую Святую Зямлю і Святы град Ерусалім заўёды быў і будзе на векі вечныя пуць воднай зоркай для ўсіх тых, хто прагнє адведаць пакутную радзіму Хрыста. Эта гэта думка не разлучыцца і наш беларускі паломнік, які пасыля 799 гадоў пасыля Св. Еўфрасініі прайшоўся ейнымі шляхамі па гарачай Палестынскай зямлі ў пошуках тae-ж духовае і жыватворчае вады, што вадзіла і водзіць ці аднаго паломніка з усяго съвету да Хрыстовае крыніцы.

У ДАРОЗЕ ПРАЗ ЯРДАНЬ...

«Дожджык, дожджык, перастань!
Я паеду на Ярдань...»
(З песні)

Усевалад Ціхановіч усю ночную дарогу праз акіян, Францыю, Італію ды Сяродземнае мора ніяк ня мог дайсьці да спакою. На ўсходзе далягляд заружавеў нечакана рана, і вочы мімавольна цягнуліся пасалавельным позіркам да самалётнага вакна, пад вузенькай проламкай якога пераліваліся на ўсе ла-

ды й адценыні нязвычна зыркія, да болю ў зренках праменныні раньняга, яшчэ поўнага белаты, сонца. А яно раптам пачало ўсё больш настырліва і рашуча наступаць з усходу. Тае начы нібыта й ня было. У дрыготкім гуле не-як неўздаважна прабеглі гадзіны ночнае рупнасьці. Неўспадзеўкі морак пачаў таяць і каля Ўсевалада. Адылі, каб прыпаўшы да празрыстае шыбіны і любуючыся то бляявымі хмарынкамі, якія суцэльнай коўдраю ўсыцілалі акіян унізе і тварылі ўражанье нябеснага скляпення пад самалётам, то жмурачыся ад сьвітальнага заранку, ён ня мог вызваліца ад глыбокага ўтрапеняня, якое ім уладала скрозь. Ніякая пярэстасць і нязвыкласць уражанья не магла адцягнуць яго ад тae галоўнае думкі, што сьвідравала голаў і будзіла трапітанье ўсхваляванае душы. Мроі пераносілі яго з прасцяцягаў акіяну, пазней з прастораў французскіх палёў, што набягалі зелянінай дуброваў і жаўціною пшанічных палетак, а далей ад італьянскіх дбайна высаджаных садоў і панатыканых уздоўж узьбярэжжа каменных глыбаў-гарадоў, туды... куды ён цяпер ляцеў паслья столькіх год мараў, плянаў, меркаваньняў, трывненъняў. У думках і ўявах ён ужо даўно, ад пачатку рыхтаванья быў там, куды цяпер высака ў паднібесці нёс яго гэты ракетны лятун.

Святая Зямля!... О, як яму жадалася хутчэй адчуць пад падэшвамі гарачыню распаленага пяску, па якім хадзіў Вялікі Збаўца, сваімі вачыма навечна занатаваць у памяці так добра ведамыя з Святога Пісъма, дарагія сэрцу мясыціны! Прадчуванье блізкімі іх пачалося ўжо ў Сірыйскай пустыні, калі за вокнамі трамвая, што на ўсю хуткасць нёс паломнікаў на поўдзень ад Дамаска да Ерусаліму, навыперадкі беглі блясконцыя палі чорнага каменьня ды занядбанага людзьмі парыжэлага пяску. Перад зъмярканынем, калі дзённая гарачыня раптам пачала зынікаць пад павевамі прахалоды, а трамвай сунуўся ўздоўж даліны з першымі адзнакамі пажоўкай зеляніны, было абвешчана, што падарожнія ўжо на запаветнай Палестынскай Зямлі. Недзе ў перадгор'і часчасам пабліскавала істужка далёкай рабчулкі. Яна то зынікала за горамі зыбучага пяску, то зноў раптоўна зіхацела няроўнай цененъкай палоскай на далалягдзе. И раптам, зусім нячакана, ужо ў непрагляднай цямноце аўтобус запыніўся адразу за мостам на высокім насыпу.

— Рака Ярдан! — пранеслася ад аднаго да другога шапатлівым голасам уразылівая навіна.

— Святая Ярдан! — ураз адгукнулася маланкай у съведамасці кожнага паломніка.

І кожны навыперадкі подбегам стараўся хутчэй апынуцца на беразе каля струменю, якім калісці амываўся ў духовай раскошы наш Вучыцель. Паломнікі началі згружвацца на ўсхонным каменным беразе, які якраз каля места тварыў досьць шырокую пляцоўку. Кажды пільна ўзіраўся ў таемнічы бляск віратлівага невялікага струменю ўнізе, цікаваў водбліскі ўзыходзячага маладзіка ў ім і з навыказным трапітаньнем сэрца ўслухоўваўся ў ягонае ціхе, поўнае таёмага сэнсу, вуркатанье.

Неўзабаве Ўладыка, суправаджаны польскімі сьвятарамі-паломнікамі, распачаў маленъне. Аб'яднаныя паломніцкім энтузіязмам галасы ўскаланулі прастору. Гулкае рэча далёка ў горы і пустыні панесла слова малітваў, поўных чалавечага смутку і болю за таго, чым імем на векі вечныя стаўся сладкім і набыў незгасальнае сымбалічнае сілы гэты выток жывое вады сярод няжывой, здавалася-б, спленай дашчэнту, пустыні. И доўга-доўга ночную цішыню пустыні, што аддавала цяпер на запашанае за доўгі ліпеньскі гарачы дзень цяпло бяздоннай нябеснай сіні, разрывала гучна-вымоўная слава Госпаду-Богу, паслаўшаму свайго Сына для выратаванья роду чалавечага. Кажды з самага дна свайго сэрца выказваў поўным голасам бязъмежную ўздзячнасць Усіяўшняму за шчасце спадобіца хоць у нечым Божаму Сыну і праісьція ягонымі пакутнымі дарогамі. Дзіваліся ў небе карагоды зорак. Спасыярожліва з вышыні ледзь-ледзь съвяціў зубцаваты акраец месяца, што бліскучай падковай узыходзіў над галовамі незнамцаў і ледзь кранаўся іхных узбуджаных, бледных у ночным съвятле, твараў.

Па часе ўсе спаквала вярталіся да аўтобуса. Рэшту дарогі ніхто не адазваўся ні словам. Ніхто не пачуваў сябе ўстане парушыць агульнае ўрачыстасці пачуццяў, якія паланілі кожнага ў роўнай меры. Дарма, што гэта было адно спатканье з пачаткам ракі па дарозе, што яшчэ мусіць адбыцца ў іншым месцы сустрэча з адумысловай мэтай водархышча і съвятої малітвы на Свяшчэннай рабце, аднак гэтае першае запазнанье з ёю пакінула па сабе глыбокі сълед. Ва ўнісон з усімі Ўсевалад Щіхановіч таксама ніяк не адыйшоў ад одому усю дарогу. Яму яскрава згадвалася, як ён малым з іншымі дзецьмі менскаяе акраіны ў летні дажджык, закасаўшы свае штаніны, гойсаў праз лужыны вады і голасна съпявав:

Дожджык, дожджык,
Я паеду на Ярданъ
Богу маліца,
Цару кланіца!

І неяк так заўсёды здаравалася, што Ўсявішні ўслухоўваўся ў дзіцячую шчырую беспасярэднюю просьбу і дараваў канец дажджу. Радзелі цёмныя хмары, съятлела паветра, а за момант паказвалася сонца і пачынала лютстраваць бліскайкамі паверхню набраклае зямлі. На ўскос нябеснага выгіну клалася піарэстая вясёлка. Дзіцячай радасці ня было канца! Хлапчуку брызгаліся рэшткамі гаварліве вады зьбягаючых у раку раўчукоў, нібыта съпяшаючыся спажыць з Божага дару зямліцы. Дрэвы і травы пілі й пілі, каб напіцца за ўсе сухія дзянькі ды надобуга налепрад. Усё пералівалася ў колерах яркага съяння і зыркае зеляніны. Съвет быў напоўнены шматфарбнасцю і выдаваўся гэткім яркім, як ніколі пазыней. Цуда Божае тварылася на нашых вачох і давала дзіцячаму ўяўленьню безліч доказаў, што Божанька адгукаецца, калі Яго просім.

Ня думаў тады, не гадаў, што цяпер, амаль праз поўсотні гадоў, давядзеца пазнаць та-
кое шчасце, беспасярэдне ўбачыць і адчуць гэтак часта згадваную раку.

— І хіба-ж ужо ні цуда, што адно назы-
ванае ў дзяцінстве стаецца яваю на скло-
не жыцця? — думаў і дзівіўся ўпотай Усе-

валад, адно адчуваючы, што нешта падобнае думаюць і адчуваюць іншыя, што панурыліся цяпер у свае ўспаміны і баяцца адно, каб нехта не скрануў іх з таго одуму.

Так незаўважна мінулі ў цемені колькі высокіх горных насыпаў. Ужо апоўначы раптам засвяціліся ў далічыні агні вялікага места. Неўзабаве начны незнамы горад вітаў падарожных гулам машыннага руху, варухлівым на тоўпам начных гулякаў. Неўзабаве гатэльныя службоўцы ў эўрапейскіх гарнітурах, але з арабскімі аліўкавымі ад загару тварамі прымалі і размыркоўвалі прыбыльных. Чулася нязвычайная, незнамая гаворка, шмат было беганіны і гармідару. Нарэшце ўсё ўспакілася. Каждага чакала ў пакоях стомлівая кароткая, адылі горача-удушлівая паўднёвая ноч. Ад узрушэння вочы доўга не зьліпаліся. Аднак стома даканала свайго. Ніхто гэтак і не пабачыў, як золак прышоў на зьмену кароткай начы, а ўсьлед за ім пачулася звыклэ для ўсходу муэздзінавая перад-ранішня песьня-заклік да магамэтанаў, каб дбалі пра Бога. Кажды засынаў, трывячы пра прашлы дзень.

(Працяг будзе)

Ціт Бадзяка

Праўда ці хлусьня?

(Пачатак у папярэднім нумары)

II

Мы ўжо бачылі, як нязгоднай з праўдай аказалася «Праўда пра Хрыста» атгіста А. Краснова. Цяпер мы займёмся далей тымі праўдамі хрысьціянскай веры, якія ён перакручвае, як відаць, не задаўшы сабе труду пазнаёміцца з хрысьціянствам, з якім ён бярэцца змагацца. Ён піша:

«Ён (Ісус Хрыстос) — мудры і міласэрны — прыйшоў у съвет, каб выратаваць людзей — выбавіць іх ад грахоў і пакут. Для веруемых, відаць, астаецца загадкай, перад кім павінен быў выкупіць грахі Хрыстос, калі Ён сам зьяўляецца ўсемагутным Богам? І зусім ужо незразумела, каму спатрэбліся пакуты, а затым і съмерць Сына самога Бога? Варта-ж было Богу-Бацьку толькі сказаць: „Ды будзе!“ — як усё збылося-б па Яго загаду і на зямлі зноў насталі-б райскія дні».

Як бачым, наш крытык уважае, што для хрысьціян справа грэху і адкуплення ад яго зьяўляецца «загадкай», а пасля й «зусім ужо

незразумелым пытаньнем». Ці аднак-жа ўсё гэта праўда?

Ці праўда, што «для веруемых астаецца загадка, перад кім павінен быў выкупіць грахі Хрыстос?» — Красноў не дае ніякіх доказаў; ён толькі навучае, як «маючы ўладу». Пэўнечы ігнаранцыя вылазіць у яго з кожнага амаль слова і ня ёсьць яшчэ доказам. — А як вераць у сапраўднасці хрысьціянства? Ці вера тут не вымагае ад іх прыніцця за праўду чагосяці «загадчага», супраць чаго людзкі разум меў-бы права бунтавацца? Каб адказаць на гэтыя пытаныні, ёсьць толькі адзін, вельмі просты спосаб: трэба знаць, што ка-
жуць аб гэтым самі хрысьціяне.

На нашае шчасце праўда аб адкупленыні людзей ад грэху была добра зразумелай ўжо ад самага пачатку для ўсіх хрысьціян, дык цяпер нам досьць будзе спытаць, напрыклад, адну толькі Каталіцкую Царкву, каб можна было гаварыць аб тым, як разумеюць гэту праўду ўсе хрысьціяне.

Калі йдзе аб Каталішкую Царкву, то яна мае ня толькі найлепш ад усіх апрацаваную Сотэрыёллёгію, (навуку аб Збавіцелю), але і ясныя кароткія выяснянені ўсіх багаслоўскіх навук у сваіх катахізмоўках. Бяром з іх найболей аўтарытэтную: «Каталіцкі Катахізм» кардынала Пятра Гаспары. Там чытаем на бачыне 1¹⁶:

Пытаныне 99: — На чым палегае адкупленыне, якое выканану Ісус Хрыстос?

Адказ: — Адкупленыне, якое выканану Ісус Хрыстос, палегае на тым, што Ён з надмерна вялікае любасыці да нас людзей, выслужыў нам апраўданыне сваей найсьвяцайшай пакутай і съмерці на дрэве крыжа і за нас паправіў нашу несправядлівасць адносна Бога Айца. — (Трыдэнтскі Сабор, сесія VI, раздз. 7).

Пытаныне 100: — Ці Ісус Хрыстос пакутаваў і памёр як Бог ці як чалавек?

Адказ: — Ісус Хрыстос пакутаваў і памёр як чалавек, бо Бог ня можа ані пакутаваць, ані памерці. Аднак дзеля таго, што Яго Асона была Богам, ўчалавечыўся, дык саме гэта ўчалавечаныне і кожная, нават найменшая пакута за нас мела бясконную вартасць.

Пытаныне 101: — Чаму Ісус Хрыстос захаець паддацца гэткай цяжкай і ганебнай пакуте і прыняць съмерць?

Адказ: — ... каб якнайпаўней адказаць на вымаганыне Божае справядлівасці, як найяльней паказаць людзям свою любоў да іх, разбудзіць у нас большую ненавісць да грэху і большую адвагу ў прыкрасыцах і жыццёвых бедах.

Пытаныне 102: — За каго пакутаваў і памёр Хрыстос?

Адказ: — За ўсіх бяз вынятку людзей.

Пытаныне 103: — Значыць, усе людзі будуть збаўлены?

Адказ: — Ня ўсе, а толькі тыя, каторыя захочуць скарыстаць са спосабаў устаноўленых Эбавіцелям, каб праз іх людзі маглі атрымоўліваць заслугі Ягонае пакуты і съмерці. —

*

Пэўне-ж гэта толькі вельмі кароткі адказ на найважнейшыя пытаныні. Калі-б пасылья каталіку штоколечы выдавалася-б загадкай, ён можа запытатца ў кожнага сьвятара. А сьвятары маюць яшчэ абавязак знаць багаслоўе, каб даць адказ на ўсякае «чаму?». Бо трэба ведаць і тое, што адкупленыне ёсьць тайнай веры, толькі загадка гэтае тайны ёсьць зусім не там і ня ў тым, дзе і ў чым хацелі-б бачыць яе атэісты, а толькі ў слабасыці нашага розуму, каб пазнаць усё — усю бяздонную глыбіню Божае рэчаіснасці. Каб убачыць, якія адказы дае багаслоўе, возьмем

дзеля прыкладу пару цікавейшых пытаньняў:

1) Як пагадзіць з Божай справядлівасцяй тое, што Бог карае нявінага Свайго Сына за чужыя правіны? Саграшылі людзі, значыць, паводле парадку, трэ было-б людзей і пакаранца за іхнія злачынствы, а не Сына, які прытым быў паслушны «аж да съмерці на крыжы».

Адказ: — Бог Айцец ніколі й ня думаў караць Свайго Сына! Ён толькі пазволіў Яму, або лепш, згадзіўся на тое, каб Сам Ягоны Сын пазволіў людзям зрабіць з Ім усё, што толькі захочуць. Гэтак трэба разумець слова: «Так Бог палюбіў свет, што Сына Свайго даў, каб той, хто ў Яго верыць, ня згінуў, але меў вечнае жыццё».

Сын Божы, любячы людзей ня менш ад Айца, пазволіў людзям замучыць Сябе на съмерці, а пасылья сказаў Айцу: — «Калі справядлівасць вымагае, каб злачынства было пакарана, хай мая пакута і съмерць ня будуть змарнаваны. Прыймі іх як адбытую кару за людзей, якім яна справядліва належыцца».

Айцец, Які нічога ня можа адказаць Сыну, раз — па справядлівасці, а другое — Ён любіць Свайго Сына, калі бачыць, што ані пакута, ані съмерць не перамаглі ягонай любасыці да людзей, згаджаецца на гэтакую замену. Такім чынам пакута і съмерць, або інакш — Кроў Хрыста, якую людзі пралілі, з'явілася той цаной, за якую Сын Божы

— выкупіў людзей ад належнае ім кары — таму гэта, што Бог ёсьць справядлівы! А што Бог ёсьць справядлівы, аб гэтым якраз і съведчыць Адкупленыне. Пакута і съмерць Хрыста — Божага Сына былі зусім дабраахвотнымі і ня мелі-б ніякага сэнсу, каб Божая справядлівасць не дамагалася кары за людзкія грахі. Адкупленыне паказвае, што Божая любоў і дабрата ня ёсьць слабасцяй, як часам бывае ў людзей, але што Бог як узнагароджае за дабро, так і карае за зло.

2) Як пагадзіць Божую дабрату са справядлівасцяй?

Ці добры чалавек ня будзе сам шукаць помсты за сваю крыўду на сваіх ворагах?

Добрым сапраўды можна было-б назваць хіба толькі таго, хто нават за зло адплачвае дабром. Як то кажуць: «Хто ў цябе каменям, ты ў яго — хлебам!» — Але ці ёсьць такія людзі? Ці-ж сам Хрыстос не сказаў: «Ніхто ня ёсьць добрым, толькі адзін Бог». Аднак сам Бог даходзіць сваіх правоў. Як тады трэба разумець Божую дабрату?

Адказ: — Сама справядлівасць пэўне-ж яшчэ ня ёсьць дабратой, але ня ёсьць і злом,

а ўжо ёсьць дабром. Таму спрэядлівасць можна быць у Богу, Які ёсьць чыстым дабром без найменшай дамешкі зла. І больш яшчэ: у Богу ёсьць абавязкава ўсялякае дабро ведамае нам, бо ўсё толькі ад Яго бярэ свой пачатак. — «Той, хто стварыў вока, ці-ж сам не бачыць?» Каб у Бога ня было дабраты, то і мы пра яе нічога ня ведалі-б.

А чаму мы ведаем зло, хоць яго ў Бога няма й ня можа быць? — Вельмі проста: Таму, што зло — гэта недахоп добра. Зло само ў сабе ня існуе, як дзірка, якая можа існаваць толькі ў масцы, ці ў кішэні. Зло з'явілася толькі ў створаным съвеце, бо нават і Бог ня можа тварыць інакш, як пад мерай, пад вагой і лікам. Калі Бог захацеў стварыць чалавека, дык добра ведаў, што чалавек можа захацець зла, якога Бог ня хоча. Маючы розум, чалавек не захоча кіравацца ім, а тады скуткі гэтага будуць горшыя, чым тады, калі хто, маючы вочы, захоча хадзіць заплюснуўшы іх ...

Што было рабіць? У поўнай згодзе (нават з нашым людzkім розумам) Бог зрабіў зло та-кім, што чалавеку яго не варта было рабіць, нават на спробу. А ў Бібліі гэтая забарона выражана ў форме забароны ёсьці з «дрэва пазнаньня дабра і зла». Але што было рабіць з дурным, які ўважае сябе за разумнейшага ад Бога?

Аднак Бог паступае зусім інакш, так што і зразумець Яго было-б немагчыма, калі-б Ён Сам не паказаў людзям сваі дабраты, пасылаючы на съвет свайго Сына, Якому захацелася стацца чалавекам, каб памагчы людзям. Як бачым, Бог «абражаецца» зусім інакш, чым людзі: калі йдзе ім памагаць, добра ведае, як людзі прымуць гэтую помаш і чым адпляцяць за яе!

«Пасылаючы» Свайго Сына, Бог-Айцец ня прыказвае Яму (як гэта мы ужо бачылі), а толькі згаджаецца, каб Сын паказаў людзям ту ю ахвярную і безкарысную любоў, якая ў Тройцы Божых Асобаў ёсьць крыніцай безгранічнага шчасця, а якая дзеля людзей ёсьць адзінм лякарствам на ўсе іхнія пакуты. — «Каб убачыў съвет, што Я люблю Айца — кажа Хрыстос — Я ўсё раблю так, як загадаў Мне Айцец». «Я прынёс на зямлю агонь і хачу толькі аднаго, — каб ён разгараўся». Гэтым агнём ёсьць новая Ягоная запаведзь: «Запаведзь новую даю вам, каб вы так любілі адзін другога, як Я палюбіў вас». Значыць, ужо ня так, як было да ягонага прыходу на съвет у Старым Запавеце: «як сябе самога»... Но Сын Божы, як чалавек, палюбіў людзей болльш, чым Сябе самога, бо аж

да поўнага зынішчэння Сябе! Бо і апошняя граніца, да якой можа дайсьці любоў, гэта і ёсьць ахвяра з жыцця. Тут нельга ўжо прылажыць старую мерку — «як самога сябе»...

Калі-ж Айцец дапусьціў на Свайго Сына аж гэтую цяжкую пакуту за людзкія грахі, то трэ заўважыць, што не Айцец прыдумаў для Яго ланцугі, пугі і бічы, цярновы вянок і крыж, а зрабілі гэта людзі, якія баяліся граху, (а мо' нат і ня думалі пра тое?), што яны зьяўляюцца нявольнікамі граху, як гэта выразна казаў ім Хрыстос. — А Бог толькі хацеў паказаць людзям, чым ёсьць грэх і да чаго ён людзей даводзіць. «Не плачце нада Мной — казаў Сын Божы, нясучы крыж — а плачце над сабой і над сваімі дзецьмі. Бо калі на зялёным дрэве гэта вырабляюць, то што будзе на сухім?» — Гэта значыць, «Калі Мне за дабро адплачваюць людзі гэтак, то якую-ж адплату за зло яны прыдумаюць сваім ворагам? А хто-ж з вас не мае ворагаў? А калі вы іх маеце досьць, дык вашыя дзецы будуць мець іх яшчэ больш».

З усяго гэтага бачым, што Бог ня толькі нідзе не даходзіць сваіх правоў, але і не гаворыць пра іх. Ён толькі пазваляў бязбожным людзям рабіць з Сабой усё, што ім спадабаецца. Ня мог толькі, будучы добрым, зрабіць, каб зло ня было злом, дык каб бічы і калючкі або раны ад цывікоў не балелі... А чалавеку так часта хацелася-б біць другіх, а самому ня быць бітым, або прычыніць боль другім, а самому каб не балела.

І гэтага добры Бог ня можа зрабіць... «А ты ня верыш Мне? як-бы пыталаўся Хрыстос». Дык паспрабуй — пераканайся! Ня буду — Я дзеля тваей няверы — адказвацца ад свайго пляні. Я хачу падзяліцца з людзьмі майм уласным шчасцем. А дзеля таго, каб чалавек мог атрымаць шчасце больш, чым жывёліна-скаціна якой чалавеку часамі хацелася-б быць, Я даў чалавеку розум і вольную волю. А, даўшы раз, ня буду Я адбіраць волі за кожным разам, калі Я (па вашаму) павінен быў-бы тасаваць прымус. Ці-ж вы ня ведаецце, што чалавека нельга ашчаслівіць супраць ягонай волі? I, ня будучы вольным, ён не патрапіў-бы нават пазнаць тое шчасце, якое недаступна неразумнай і бязвольнай жывёлі...

Дык што тут, (пытаемся мы Краснова і іншых атэістаў), «загадачнае», або «зусім ужо незразумелае» кожнаму, хто не паляніўся да ведацца аў гэтым?

(Далей будзе)

З царкоўнага жыцьця

ПАВАЛ VI-ы У АФРЫЦЫ. Самай паважнай падзеяй апошнай пары было падарожжа Папы Паўла VI-га ў Афрыку, у горад Кампала (Уганда). Мэта падарожжа: пасвяянціць аўтар 22-х афрыканскіх мучанікаў і пазнаць бліжэй умовы царкоўнага жыцьця на чорным кантынэнце. Прабываў там Папа трох дні — 31. VII, 1. і 2. VIII. На лётнішчы спатыкаў Папу прэзыдэнт Уганды Оботэ і 4-ры прэзыдэнты суседніх рэспублік, а таксама шмат прадстаўнікоў урадаў, духавенства, каталіцкія біскупы ўсёяе Афрыкі з 5-ю кардыналамі на чале. Маса народу зыйшлася, нават з далёкіх аколіцаў — да 300 кілям., якія прыбывалі пераважна пехатою і віталі Папу з жывой радасцю — з сваей афрыканскай музыкай, з сваімі песнямі, з волескамі.

Меў Павал VI-ы проста надмерную працу: спатканыні з урадоўцамі, з Біскупамі, з духавенствам Уганды і бліжэйшых краінаў. Адправіў урачыстую Літургію на пляцы за горадам, меў калькананацца прамоваў, участвнічаў у агульным Зъездзе біскупаў Афрыкі. Кансэкраваў 12 новых чорных біскупаў і ў прамове да іх сказаў:

«Вы маецце прыгчыніца да стварэння новай афрыканскай цывілізацыі, мусіце шукаць і клікаць новых хрысьціяну. Вось якая вашая вялікая задача, што спаткаеца з разнаюкімі цяжкасцямі.

Прадказаў Папа трох галоўных этапы Церквы ў Афрыцы:

- 1) Эвангельле або пасеў Божага Слова,
- 2) Фармаванье свайго съвітарства і сваіх законаў (манастыроў),
- 3) Развіццё народнага харектару, гэта значыць укараненіне Царквы ў афрыканскую культуру і цывілізацыю. Так Царква, абапёртая на натуральным грунце афрыканскай душы, станеца ня толькі сільнай і самастойнай, але і будзе здольнай несці хрысьціянскую веру іншым кантынентам».

*

У парламанце Уганды Папа прамовіў да прадстаўнікоў народу: Адказаў на пытаныне «Чаго Катал. Царква ад Афрыкі жадае і што ёй дае?»

Хоча даць ёй хрысьціянскую веру з усім іе вартасцямі, якія ўзбагачаюць людзкую культуру і памагаюць чалавеку ў яго духоўным і дачасным прагрэсе.

Царква нічога ня хоча забіраць ад народаў, але хоча яшчэ палепшыць усё добрае, што яны маюць і хоча прышчапіць іхнай мове і культуры адвечныя Божыя Праўды.

Царква змагаеца з усялякім каляніялізмам і заўсёды стаіць на баку права і справядлівасці, чаго доказам ёсьць апошнія энцыклікі Папы, а таксама праца Царквы ў Афрыцы.

А дамагаеца Царква толькі свабоды для разлігійнага культу і для харытатыўнай працы. —

Прамову Папы слухачы абдарылі моцнымі і гучнымі волескамі.

Пасля Папа меў гутарку з некаторымі дэлегатамі, асабліва паважная была з прадстаўнікамі Нігеры і Біяфры: на жаль, гэтая не дала памыслага рэзультату, толькі прыгатавала грунт да далейшай памыслай размовы, каб аблігчыць давоз лекарскіх сродкаў.

2-га жніўня Папа пасвяціў аўтар 22-х афрыканскіх мучанікаў — галоўна дзеля гэтага сюды прыехаў. Наведаў таксама і санктуарыюм англіканскіх мучанікаў, што быў адначасна забітыя паганцамі. Англікане вельмі прыхільна віталі Папу ў сябе з сваім біскупам Сабіті.

I вельмі важнай была справа спатканыня з 50 біскупамі і 5-ю кардыналамі афрыканцамі, якія сабраліся ў Кампалю на Зъезд, каб абмеркаваць патрэбы Царквы ў Афрыцы. У прамове да іх Павал VI-ы быў вельмі ўсіхваліванны глыбокім пачуцьцём, — іх дружбаю і лучнасцю, што прыводзіла на думку слова Апостала Паўла: «Адно цела, адзін дух і пакліканыя да аднае надзеі... Адзін Госпрад, адна вера, адно хрышчэнне. Адзін Бог і Айцец усіх, які над усімі, і праз усіх і у ва ўсіх нас». (Эфэз. 4, 4 — 6).

Далей Папа казаў: «Царква ў Афрыцы мае быць ані ўсходні, ані лацінскай ці ўсходній, але перад усім каталіцкай і ўсё-ж ў мове, абычаях, у музыцы і сваіх звычаях стаіць афрыканскай, ніколі не зъмняючы праўдаў веры. «Вы можаце і мусіце мець афрыканскіе хрысьціянства».

Біскупы, як адзначаў Папа, знайшліся ў абліччы вялізнае задачы — зрабіць Царкву самастойнай — праз выхаванье свайго клеру — праvodзіць місійную працу і лагодзіць унутраныя і міжнародныя спаратаўзмы. І ў гэтай працы Папа хоча, колькі зможа, памагаць ім і багаславіць.

Прытым Папа пераказаў — з ахвяраў іншых каталікоў — 200 тысяч даляраў на «Фонд людзілага развіцця Афрыкі» і на побудову двух шпіталяў: у Нігеры — для дзяцей і ў Біяфры — для ахвяраў вайны.

Вярнуўся Павал VI ў Рым познім вечарам, вельмі змучаны, але здаволены: гэта была ўжо 8-ае ягонае падарожжа, якое прайшло надта памыслы.

*

ВАТЫКАН. Нядайна Папа зацвердзіў новую форму съвітарства. Літургіі лацінскага абраду, тасоўна да вымогаў апошняга Сабору: некаторыя цэрэмоніі адыйшлі, як менш адпаведныя і пазней уведзеныя. Затое дадзена большая ўвага чытань-

ню Св. Пісьма, Старога і Новага Запавету, а ўесь цыклъ разложены на тры гады. Такім чынам Літургія сталася больш упрошчаная і збліжаная да старадаўнай і больш зразумелая для народу, асабліва дзеля народнай мовы. І дасьць Бог, што і беларусы будуць мець сыв. Літургію ў сваёй роднай мове!

Галоўная мэта рэформы была тая, каб лепш выразіць Хрыстовую ахвару і прыблізіць народ да аўтара і да Самога Збавіцеля. Пры абнове Літургіі працавала блізка 1000 спэцыялістаў у працягу 4-х гадоў!..

*

МАЛІТВА ПРЫВАТНАЯ. Апрача малітвы публічай яшчэ ёсьць у буднай практицы малітва індывідуальная і Літургія ціхая. У прамове да людзей у Кастэль Гандольфо (летняя дача) Павал VI-ы гаварыў аб вялікай патрэбе і важнасці малітвы прыватнай, якой цяпер людзі ня вельмі пільномуцца. Наагул людзкое жыццё сталася вельмі рухавае, неспакойнае і вонкавае: такое ўжо пайшло выхаваньне і стварыўся настрой, які стварае людзей інтэрэсу, бізнесу, індыферэнтных релігій, ды матэр'ялісгаў. Яшчэ прызнаюць рэлігію фармальна, толькі вонкавае набажэнства. А тымчасам індывідуальная малітва абсолютна неабходная, бо яна звязвае чалавека з Богам і ажыўляе ягоны дух, а сама Літургія ня можа заступіць малітвы асабістай.

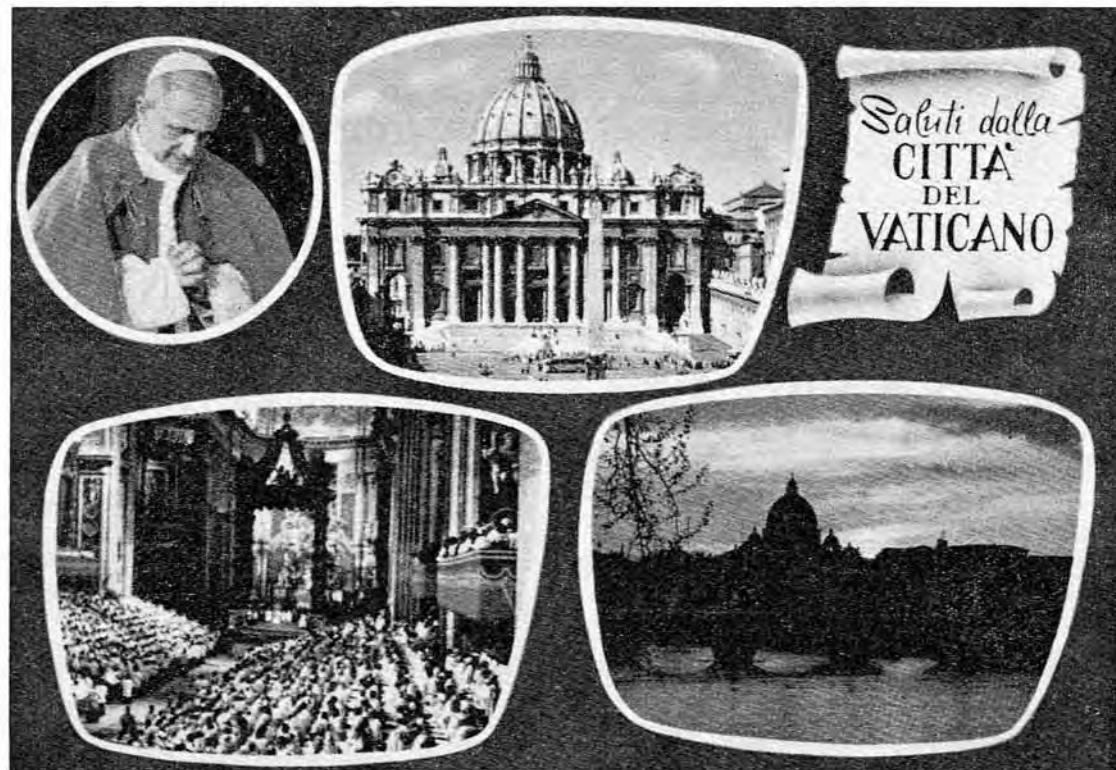
СПРАВА АБНОВЫ ЦАРКВЫ. Папа ўсьцяж прыпамінае, што патрэбна абнова Царквы?

Царква хоча і стараецца ўвясці зьмены, але яны не павінны быць са шкодай і разбурэннем традыцыі. «Нельга рабіць зьмены для самой зьмены: абнова павінна весьці да лепшага хрысьціянства. Па Саборы Царква ўжо ўвяла некаторыя зьмены і болей іх увядзе, каб абновіцца... Ня ў гэтых справа, каб даць новае хрысьціянства, але каб даць аўтэнтычнае хрысьціянства для новых часоў».

У такім сэнсе абнова Царквы мае весьці «да сарваньня з грахом, да зьмены жыцця і каб паглыбіць пазнаньне хрысьціянства».

*

НАВУКА І РЭЛІГІЯ. У сувязі з пасьляховым падарожжам астранаўтаў у Аполльё 11 на Месяц Папа казаў, што цяперашняя навука дае многа нагоды моладзі для пазытыўнай працы. І зьяўлецца гэтулькі сацыяльных праблемаў, чакаючых на рашэнье, што гэта можа быць асягнена толькі працай старога і новага пакаленьня. На жаль, кажа Папа, цяперашняя моладзь паддалася зморанаству! І асягненныні навукі зусім не становяць перашкоды для веры ў Бога. Царква жадае поспеху навукі, бо пазнаньне законаў прыроды прыносіць карысці і наўтуцы і рэлігіі. Катал. Царква ня толькі не баяцца конфронтациі з цудоўным багаццем сучаснай навукі, але яе жадае.

Базыліка Святога Пятра у часе II-га Ватыканскага Сабору

Патрэба Бога ёсьць згодная з прыродай чалавека: чым большы робіцца прагрэс, тым больш адчуваецца патрэба Бога.

*

ЮГАСЛАВІЯ. Урадовая газета «БОРБА» алярмуюе, што рэлігія мае ўсё больш уплыву на грамадзкае жыццё. Там наагул пануе большая свобода, чымсь у іншых сацыялістычных краінах. А каталікі дамагаюцца таго самага права навучаныня рэлігіі ў школах, якое маюць атэісты для сваей навукі. І такжа ў радыё і тэлебачаныні. Катал. часопіс «Гляс Консіля» дарос да 11-ці мільёнаў! А «Борбá» наракае на моладзь, што нярупліва змагаецца з Царквою. І Царква ўсё мацней уцягвае моладзь да веры ў Бога. — Як бачым, дрэнна для камунізму і змагаюцца з рэлігіяй і даваць ёй свободу.

*

ЧЭХА-СЛАВАЧЧЫНА. Тут Катал. Царква перажывае новы націск на рэлігію: свобода рэлігіі, якую здабыла Царква за часоў Дубчэка, што раз больш уціскаюць. Перамовы з Ватыканам засяягаюцца. Міністар культуры Каліска і мін. веравызнаньня Др. Кадлецова звольнены, а назначаны на іх месца людзі няпрыхільнія Царкве.

*

БЭЛЬГІЯ. У некаторых краінах, як Бэльгія, Францыя, Нямеччына і інш. ўваходзіць звычай прыймаць Святое Прычаще з рукі: святар кладзе частку Хрыстовага Цела на руку верніка, а ён сам яго спажывае. Гэта ёсьць узнаўленыне даўнейшага звычаю ў Царкве. Цяпер гэты звычай аднаўляеца паволі і толькі са згодай мясцовага біскупа.

*

БАВАРЫЯ. Набрала разголосу справа біскупа М. Дэфрэгера, суфрагана ў Мюнхэне. Даказана, што ён падчас вайны, будучы ў войску капітанам, атрымаў ад вайсковай улады загад зліквідаваць вёску Філлето ў Італіі, бо там партызаны застрэлілі 4-х немцаў. Дэфрэгер рабіў, што мог, каб паменшыць лік ахвяраў гітлерызму, аднак перадаў свайму аддзелу ваенны загад, каб расстрэляць 17 чалавек італьянцаў.

Пасыль вайны Дэфрэггер уступіў у дух. сэмінарью і стаў святаром, а пасыль і біскупам. Італьянцы дамагаюцца суду і кары. — Аказаўся, што Ватыкан нічога ня ведаў аб ранейшым жыцці Дэфрэгера. Гэты біскуп публічна перапрасіў радню згінуўшых італьянцаў і даказвае, што нічога ня мог зрабіць больш. Ён бараніў перад уладамі італьянцаў і фактычна

частку яму ўдалося ацаціць. Цяпер прасіў свайго кардынала, каб зволініў яго з становішча, але тыгчасам кардынал Дэпфнэр не адпускае свайго памацніка да поўнага выясняньня справы. Ведама, што ворагі Царквы стараюцца панізіць рэлігію. Пабачым, чым справа кончыцца...

*

ФРАНЦЫЯ. Кардынал у Парыжы Марті ўвёў сталую пэнсю для духавенства ў сваёй дыяцэзіі: усе даходы святары будаць здаваць у агульную касу і кожны атрымае роўную іншым частку для памяркоўнага пражыцця.

*

АФРЫКА — МОЗАМБІК. У горадзе Мэкуля каталікі і магамэтане пабудавалі супольную святыню. Пры пасъячэнні біскупу падкрэсліў факт, што будынак будзе служыць і каталіком і магамэтанам. «У пятніцу, казаў ён, будаць прыходзіць маліца нашыя браты музульмане да Бога-Алляха, які ёсьць Богам Абрагама, Ізака і Якуба, іхніх продкаў, а ў нядзелю будаць тут пакланяцца па хрысьціянску каталікі таму самому Богу — праз Ісуса Хрыста, які ёсьць Сынам Божым. Такім способам будаць маліца адны і другія супольнаму Богу, што прычыніца да братэрства і супакою, чаго мы усе так вельмі жадаем».

Пасыль Літургіі біскуп даў усім багаславенству, кажучы па арабску: «Бог ёсьць Вялікі!» Усе каталікі асталіся і на магамэтанскія малітвы.

*

БРАЗЫЛІЯ. Тут найбольшы лік каталікоў — 90 мільёнаў, аднак німала тут і клопатаў. На такі вялізны лік вернікаў ёсьць толькі 13 тысяч святароў — адзін на 8 тысяч, калі нармальная павінен быць адзін на адну тысячу людзей! Дый пры гэтым недаборы яшчэ некаторыя маладыя святары адступаюць ад паслушэнства Царкве з браку належнай фармациі і вялізных цяжкасцяў сацыяльных. Нядайна на Зьезд ўсіх біскупаў Бразыліі прыбыў дэлегат Ватыкану кардынал Фэлчы.

*

ІРЛАНДЫЯ. Бацька чатырох законніцаў пасъячаны і прыняў святарства, Міхал О'Бріен: пасыль съмерці жонкі пастанавіў вучыцца на святара. На студыі трэ было аддаць пяць гадоў, а цяпер прызнаны здатным і пасъячаны — у сакавіку гэтага году. Урачыстасць адбылася ў Лядывэлль у Англіі: «малады» святар мае 64 гады. На прыміцюю прыбылі ўсе чатыры дачкі і сястра, якая ёсьць таксама законніцай і два сыны, але гэтыя асталіся съвецкімі людзьмі.

З беларускага жыцьця

НОВЫ АДРАС
УЛАДЫКІ ЧАСЛАВА СІПОВІЧА

Дастойны Уладыка Часлаў Сіповіч, Апостальскі Візытатар для беларусаў каталикоў, вярнуўся ў жнівені г. г. ў Лёндан паслья шасьцігадовага праўываньня ў Рыме, дзе ён займаў становішча Галоўнага Ігумена Закону Айцоў Марыянаў. Уладыка будзе жыць у Марыян Гаўз, куды трэба накіроўваць да яго ўсю карэспандэнцыю.

АЙЦЕЦ ТАМАШ ПАДЗЯВА Ў ЛЁНДАНЕ

Разам з Уладыкам Чаславам прыехаў у Лёндан а. Тамаш Падзява, якому толькі нядайна удалося выехаць з Польшчы.

Айцец Тамаш зьяўляецца сябрам Закону Айцоў Марыянаў. Перад вайною ён уступіў у беларускі марыянскі манастыр у Друі. Доўгі час ён працаваў місіянэrem у Манджурыі разам з а. Язэпам Германовічам. У 1948 г. яны абодва былі арыштаваны і правялі сем гадоў у савецкіх канцэнтрацыйных лагерах у Сібіры.

ПОСЬПЕХІ ВУЧНЯЎ ШКОЛЫ СВ. КІРЫЛА

Два вучні Школы св. Кірыла Тураўскага ў Лёндане — Алесь Міхалюк і Марк Саўка-Міхальскі — здалі ў гэтым годзе матуральныя іспыты з беларускай мовы на Лёнданскім Універсітэце. Абодва яны здавалі на год раней звычайнага часу і адзін з іх, Марк, атрымаў найвышэйшую ацэнку.

Ф. Сенькоўскі, які наведваў школу сьв. Кірыла ад самага яе пачатку, скончыў пасльпяхова ў гэтым годзе сярэднюю асьвету і атрымаў

месца на Лёнданскім Універсітэце, дзе мае намер студыяваць матэматыку, фізыку і статыстыку. Ён надалей жадае жыць у Школе св. Кірыла. Дай Бог, каб гэта быў пачатак новага беларускага студэнцкага цэнтра!

Другі вучань Школы св. Кірыла, Алесь Лошка, таксама пасльпяхова скончыў сярэднюю асьвету і быў пакліканы на службу ў нямецкую армію.

ВУЧНЕЎСКІЯ КАНІКУЛЫ

Група вучняў Школы св. Кірыла разам з гаспадынай, сп. Аленай Міхалюк, правялі тры тыдні сваіх летніх канікулаў у Сомэрсэте у заходняй Англіі у маёнтку сп. Обэрона Гэрберта, старшыні Ангельска-Беларускага Таварыства. Гэта ўжо трэці год падрад як сп. Гэрберт ахвяруе беларускім вучням канікулы ў сваім маёнтку.

Гаспадары й госьці. Вучні Школы Св. Кірыла на канікулах. Сп. О. Гэрберт (чацьвёрты злева) і ягоная Маці (другая справа)

Экскурсія у лясы і горы

Будзе сувежая рыбка на вячэру!

З лістоў у рэдакцыю

ПАВАЖАНЫ АЙЦЭЦ РЭДАКТАР!

Дазвольце, каліласка, і мне, як чытчу, скажаць некалька слоў на тэму «3-яе вайны і канца сьвету!» Шмат ужо асабаў выказала свае думкі: адны хваляць і заахвочваюць пісаць далей, а другія аднесліся адмоўна. На маю думку найбольш ярка выскажаўся адзін з «Вялікаліцьвіноў», д-р Я. Станкевіч. Ён хіба забыўся, што «Божым Шляхам» — гэта часапіс рэлігійны і ў гэтым духу быў пісаныя разважаныні, а ўсе думкі адносіліся ня толькі да беларусаў, але да ўсяго сьвету.

Калі-б сапраўды ўсе людзі ўладжваліся паводле законаў Хрыста, дык ня было-б і пагрозы канца сьвету. Аднак шмат хто кажа, што гэта немагчыма, дык тады-ж і няма ратунку ад атамнай небясьпекі... Тут дык справа пляцецца і трудна што зразумець..

Вельмі слушны заклік д-р Станкевіча, каб мы, беларусы, станоўка і ўсімі сіламі становіліся

ў абароне свайго народу, якому пагражае съмерць ад расейскай камуны. Але гэта ўжо іншая справа і мала мае супольнага з заклікам да малітваў і да веры ў Бога, як пішацца ў 3-й вайне.

Д-р Станкевіч робіць выснаў: «Нашто нам той съвет, у якім не стала-б нашага беларускага народу?» А я дадам: «Нашто нам, хады-бы і вольная Беларусь, калі-бы ў ёй не стала беларускага народу, зьнішчанага гэтай ці іншай бомбай? Дый няшмат нас зъмесціцца ў амэрыканскіх супраць-атамных сховішчах, каб ператрываць атамную масакру.

Са шчыраю падзякаю за артыкулы «3-яя вайна і канец сьвету!» Гэта — найперш; а і наагул за ўсе вашыя намаганыні для добра ўсяго людства і нашага беларускага народу.

З глыбокаю пашанаю

Б. Нагорны

Францыя 1. IX. 1969.

ДУМКІ З ПРАЧЫТАНЫХ КНІЖАК

Аграфа: Сказы Ісуса Хрыста, якія не ўвайшлі ў Эвангельле, але запісаныя ў Апосталаў ці ў Айцоў Св. Царквы.

«Шчасліўшы, хто дае, чым той, хто атрымлівае». (Апост. Дзеі 20, 35).

«Вы старайцесь ўзрасташа з малога, а з большага становіцца меншым».

«Хто жадае дасягнуць Мяне і атрымаць маё валадарства, павінен дайсыці да Мяне праз жаль і цярпеньне». (З лісту св. Барнабы).

«Турбуйцеся аб веры і надзеі, з якіх родзіцца любоў да Бога і людзей, што дае вечнае жыццё». (У св. Макара Вял.).

«Дзе хто адзін, там і Я ёсьць з ім». (У св. Яфрема Сырыйскага).

«Прасіце вяліката і малое прыложыцца вам: прасіце нябеснага і прыложыцца вам зямное».

«Любіце тых, што вас ненавідзяць і ня будзеце мець ворага».

«Каб вы нат быў сабраныя на лоне Маім, але ня выпаўнялі волі Маей, дык Я адкіну вас». (З навукі 12 Апост.).

«Чаму зьнеслаўляецца імя Маё? Таму, што вы ня робіце таго, чаго Я жадаю». (Св. Сотэр).

*

«Хто ёсьць Бог, якому мы павінны прыносиць нашыя жэртвы?

Той, хто дае жыццё; той, хто дае сілу; той, перад чым загадам пакараюцца ўсе съветльяя богі (анёлы?); перад чым ценям ёсьць несъмяротнасць.

«Хто ёсьць Бог, якому мы павінны прыносиць нашыя жэртвы?

Той, хто, дзякуючы сваей магутнасці, ёсьць адзіным царом, дыханьнем съвету і абуджэннем яго; той, хто кіруе ўсім — чалавекам і жывёлай...

Той, чию веліч выслаўляюць гэтыя сънежныя горы і мора; той, хто запаліў съятло на небе і зрабіў цвёрдай зямлю. Той, хто стварыў нябёсы, самыя вышэйшыя нябёсы. Той, на каго пазираюць неба і зямля, умацаваныя ягонай воляю. Той, хто ёсьць адзіным Богам... (Гымн з Риг-Вэды, з індускіх съяншэнных кнігаў).

СЯЛЯНКА пытае: — Што такое камунізм?

ПАРТЫЕЦ: — Гм... (Маўчыць).

СЯЛЯНКА выкryкvaе: — А хто яго выдумаў — народ ці вучоныя? —

ПАРТЫЕЦ: — Сам народ! —

СЯЛЯНКА: — Я так і думала, што народ. Калі-бы вучоныя, дык яны спачатку выпрабавалі-бы яго на сабаках... —

Для цікавасьці і навукі

Ну, нарешце месяцы здабыты! Першы чалівек, які паставіў нагу на месяцы, сказаў: «I am Arm-strong», значыць: «Я ёсьць моцны, пераважаючы, устойлівы, старанны, вытрывалы, энэргічны!».

Гаманілі, што першы будзе расеяць: праз доўгія гады і самахвальства Хрущова, нават сама Амэрыка прызнавала пяршынство Саюзу ў паднябесі; а тымчасам цяпер савецкі «Люна 15» паказаў толькі перевагу Амэрыкі і сваю няздатнасць, калі шпіёніў амэрыканцаў і зваліўся на месяц.

Цікава, якія выснавы выцягне навука з падарожы на месяц?

Некаторыя спадзяваліся, што прывязуць стуль мяшок магчыма залатога пылу; другія казалі, што магчыма загразнуць там у касымічным пыле, які залягае на дзесяткі метраў на паверх-

ні месіца? Гэтыя гаманілі, што разаброўца на жалезным сълізкім лёдзе і г. д.

Аж знайшлі там невялікую колькасць чорнага вульканічнага пылу, што ляжыць на скайлістай паверхні.

І ўсё-ж аказалася «зямля» (ці «месячына» або «люнаціна»?) на месяцы надта дарагая, бо каштавала Амэрыцы кожны грам у адзін мільён фунтаў стэрлінгаў!

Затое крытыкуюць у Эўропе, што Амэрыка дарма выкінула гэтакія грошы, бо карысці з месяца — ніякае! Пустая паверхня і толькі таго...

Аднак знаўцы даказваюць, што карысці зімі навукі прадбачуцца празъмерныя: зрешта месіц ёсьць першы крок у бязъмежныя прасторы сонечнае сыштвы, пачынаючы ад Марса. Але падарожжа на Марс запатрабуе ня менш 2-х гадоў часу.

ПАВАЖНЫЯ ЖАРТЫ

ОДА ДА МЕСЯЦА

I. Перад адкрыцьцем:

Ад вякоў, ад старадаўных
Месяц быў цудоўны й слauны!

Выглядаў ён роўны з сонцам
І загадкавы бясконца:
Такі мілы, ясны, чысты —
Серабрысты, залацісты!

Калі-ж ён такі прыгожы,
Думаў я, што там — быць можа...
Рай быў і прытынок Божы?..
Арханёлаў панаванье,
Усіх Святых супачыванье...

II. Пасьля адкрыцьця:

Далёт к' месяцу быў трудны!
Сам ён голы, пусты, нудны:
Там ні хмаркі, ні расінкі,
Ані траўкі, ні былінкі.

Ні вады, ані паветра —
Мёртвая, лядашча нетра:
Пыл адвецны съпіць там ціха,
Скалы, кратары — ўсё ліха! —

Панаванье вечнай съмерці —
Могуць жыць там хіба... чарці?
І там мусіць пекла будзе,
Калі Бог каго засудзе?..

ТРЫВОГА

Вучанъ:

— Ах, таварыш! ах, настаўнік!
Ты — такі рапчуны спраўнік:
Што рабіць? ці нам капут? —
Нас Амэрыка загнала ў цёмны кут...

Настаўнік:

— Стой! Пляцеш ты тры-па-тры:
Ты мне ясна гавары.

Вучанъ:

— У нас месяц яны ўкралі:
Сваіх флагай настаўлялі...

Настаўнік:

— Месяц — дрэнь:
Ня плачце, дзеці!
Ён — «луна». Нам Ленін съвеціць:
Блішчыць ясна і бясконца —
Разоў дзесяць лепш як сонца!

Вучанъ:

— А буржуі, каб іх трасца! —
Яшчэ хочуць Марс украсыці...

Настаўнік:

— Глупства — Марс!
Бо ў нас ёсьць Маркс. —
Маркс на небе ледзь відаць. —
А наш Маркс — ён як камэта,
Што на небе так-і-гэтак,
Як пачне хвастом віляць,
Дык аж зоркі ўсе дрыжаць!

ЗВАРОТ ДА ПАВАЖАНЫХ ЧЫТАЧОЎ

ШТО ЧУВАЦЬ —

— на Божым съвеце —

У тэле, ў радыё, ў газэце?...

Людзі месяц аседлалі —

На ім вальсы танцевалі:

Я-ж усё праз тэлэ бачыў.

(«Луна-Спутнік» там сабачыў:
Ён пад нумарам пятнаццаць —
Трхах! — разьбіўся, трэ' прызнацца.)

Съвет баяўся, съвет маліўся,
Каб «Апольлё» не разьбіўся:
Астранаўты, народ съмелы,
Усе вярнулісь жывы й цэлы.

*

Як з «Аполлё» людзі зълезылі,
Яны з месяца прывезылі
Шмат багацьця з той лагчыны —
Так названай «месячны»:

Гарнец пылу, пуд каменьняў...
А цана ўсей гэнай дрэні,
Як пісала тэлеграма,
Мільён долараў за грама!

Як казалі ў нас калісьці:
«Болій славы, чым карысьці».

А, У НАС,

у беларусаў,
Ад усіх такіх пакусаў
І зтрэсціся ня можна:

Эмігрант наш асьцярожна
На гарэлку цэдзіць цэнты,
На табак кладзе працэнты. —
А на кніжку, на газэту
Хвігу дасьць да канца съвету!

«Божым Шляхам»? — ані зблізу,
Каб даляр даць на падпіску! —
Скарэй даўбы вырваць з губы
Тры здаровен'кія зубы... —

Аж рэдактар думаў з жахам:
— Што рабіць мне з «Божым Шляхам»?
Ад даўгой няма дзе дзеца —
Пайду з торбамі, здаецца?...» —

— Мне гадкоў дзесяткаў восем,
А якраз паўзе ўжо восень. —
Пад званцай з той бяды
Заспываю як дзяды:

— Часапіс мой, Бог з табой, —
«Са Святымі упакой!!!» —

Лёндан, Верасень-Кастрычнік 1969
Рэдактар Я. Г.

З Ъ М Е С Т

Мікола Гусоўскі: Дзева Марыя, не пакідай нас!.. (З песьні пра зубра)	1
а. М. Урбановіч: Літанія да Найсьв. Сэрца Збавіцеля	2
Я. Савіцкі: 3-яя вайна і канец съвету	3
а. Ф. Ж.: Што кажуць пра астранаўтаў?	5
а. Фэлікс Журня: Люрд	7
Уладзімер Глыбінны: На Святой Зямлі	11
Ціт Бадзяка: Праўда ці хлусьня?	13
З Царкоўнага жыцьця	16
З Беларускага жыцьця	19
З лістоў у рэдакцыю	20
Думкі з прачытаных кніжак	20
Для цікавасьці і науки	20
Паважныя жарты: Ода да месяца і Трывога	21
Зварот да Паважаных Чытачоў	22